

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

LAULĪBU LĪGUMI

BAKALAURA DARBS

Autore: **Arita Veinberga**

Studenta apliecības Nr.: av17104

Darba vadītājs: Mag. iur. Lekt. Kristīne Zīle

RĪGA 2022

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir “Laulību līgumi”. Šajā darbā autore pētīja laulāto līgumisko mantisko attiecību attīstību Latvijā un mūsdienu regulējumu, lai izprastu, kāpēc ir nepieciešami laulību līgumi, kāpēc tos neslēdz katrs vai katrs otrs laulātais pāris. Darbā aplūkots arī citu valstu laulāto mantisko attiecību regulējums, lai novērtētu līdzības un atšķirības ar Latvijas līgumisko laulāto mantisko attiecību regulējumu. Latvijas laulāto līgumisko mantisko attiecību regulējuma salīdzinājums ar citām valstīm iespējams rada iespēju novērtēt vai ir kaut kas aizgūstams un piemērots Latvijas laulāto līgumisko mantisko attiecību regulējumam. Rezultātā autore nonāca pie secinājumiem, kāpēc laulību līgumi Latvijā ir it kā laulātajiem zināma lieta, bet nav tik bieži pielietota. Tāpat autore izdara secinājumus par laulību līgumu noslēgšanas nepieciešamību, tā saturu un nozīmi apsverot teorētiskās un praktiskās puses, plusus un mīnus.

Bakalaura darbā tiek izmantoti sekojoši atslēgvārdi: laulātie, laulība, laulību līgums, atsevišķā manta, kopīgā manta.

ANNOTATION

The topic of the bachelor's thesis is "Marriage contracts". In this work, the author studied the development of contractual matrimonial property relations in Latvia and modern regulation in order to understand why marriage contracts are necessary, why they are not concluded by each or every other couple. The regulation of property relations of spouses of other countries is also considered in order to assess the similarities and differences with the regulation of property relations of Latvian spouses. The comparison of the regulation of the contractual property relations of the Latvian spouses with other countries possibly creates an opportunity to assess whether something is available and suitable for the regulation of the contractual property relations of the Latvian spouses. As a result, the author came to the conclusions why marriage contracts in Latvia are a thing known to spouses, but it is not used so often. The author also came to the conclusions on the need for the conclusion of marriage contracts, its content and importance considering theoretical and practical sides, the benefits and the risks.

This bachelor's thesis contains the following key-words: spouses, marriage, marriage contract, separate property, joint property.

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1. Laulību līguma jēdziens un juridiskais tvērums, laulību līguma vēsturiskā attīstība.....	8
1.1. Laulību līguma jēdziens un juridiskais tvērums	8
1.2. Laulību līgumu vēsturiskā attīstība.....	13
2. Laulāto līgumisko mantisko attiecību regulējums Latvijā.....	20
2.1. Līgums par visas laulāto mantas šķirtību.....	26
2.2. Līgums par laulāto mantas kopību.....	30
3. Laulāto līgumisko mantisko attiecību regulējums citās valstīs.....	36
3.1. Vācija.....	36
3.2. Šveice.....	38
3.3. Lietuva	41
Kopsavilkums	44
Izmantotā literatūra un avoti.....	46

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

AP - Augstākā Padome

ba - nav norādīts autors

BVLK - Baltijas vietējo likumu kopojums

c. - lappuse krievu valodā

CL - Civillikums

CPL - Civilprocesa likums

dr. habil. iur. - tiesību doktors

gs. – gadsimts

kr. - krieviski

lpp. - lappuse latviešu valodā

LR - Latvijas Republika

nr. - numurs

p. - lappuse angļu valodā

prof. – profesors

PSR – Padomju Sociālistiskā Republika

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību

sk. - skatīt

t.i. - tas ir

turpm. p. – turpmākie panti

utt. – un tā tālāk

zvēr. adv. pal. - zvērināta advokāta palīgs

IEVADS

Jautājums par laulāto mantiskajām attiecībām un laulību līgumiem nešķiet viegli uztverams, jo ir jāiedziļinās, kas tiek panākts noslēdzot laulību līgumu, kādas būs tā sekas un vai vispār ir nepieciešamība slēgt laulību līgumu. Laulības noslēgšana balstās uz dažādiem apsvērumiem, tomēr retāk tiek domāts par laulāto mantisko attiecību sakārtošanu. Laulāto mantisko attiecību regulējums ir aktuāls ne tikai brīdī, kad laulātie šķiras, bet arī ikdienas darījumos. Gan laulība, gan laulību līgums rada saistības un pienākumus. Kā zināms, saistības var radīt arī zaudējumus, kur nereti vairo viens otru. Tā kā CL¹ ir iekļauts regulējums arī par laulāto mantiskajām attiecībām, tad laulāto mantiskās attiecības var noregulēt dažādos veidos, kā, piemēram, laulāto likumisko mantisko attiecību veidā vai laulāto līgumisko mantisko attiecību veidā ar visas laulāto mantas šķirtību vai laulāto mantas kopību, vai arī uz vispārējiem saistību vai lietu tiesību pamatiem, vai pat dāvinājuma veidā. Bet katram no darījumu veidiem ir savs regulējums un savas tiesiskās sekas.

Autore izvēlējās aplūkot laulāto mantisko attiecību speciālo regulējumu, konkrētāk laulību līgumus, jo vēlējās izprast nepieciešamību slēgt laulību līgumu, izvērtējot laulību līgumu noslēgšanas gadījumā ieguvumus vai nenoslēgšanas gadījumā - zaudējumus.

Prakse liecina, ka visbiežāk laulību līguma objekts ir nekustamie īpašumi, mehāniskie transporta līdzekļi un kapitāla daļas², tātad tās ir mantas, ko laulātie vēlas visvairāk aizsargāt.

Autores mērķis ir:

- 1) izpētīt laulību līguma jēdzienu un tā saturu, kā arī izpētīt laulību līguma vēsturisko attīstību,
- 2) iedziļināties CL laulāto līgumisko mantisko attiecību regulējumā un salīdzināt ar laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām, lai izdarītu secinājumus, kādi ir plusi un mīnusi laulāto likumiskajām mantiskajām un, kādi laulāto līgumiskajām mantiskajām attiecībām, kādas tiesiskās sekas rada laulāto līgumiskās mantiskās attiecības, un vai laulību līgums ir nepieciešamība,
- 3) izpētīt citu valstu laulāto mantisko attiecību regulējumu, lai novērtētu vai ir kas tāds, kas varētu uzlabot CL regulējumu attiecībā uz laulību līgumiem.

Bakalaura darbs sastāv no trīs nodaļām. Autore pirmajā nodaļā pēta, laulību līguma juridisko tvērumu un laulību līguma attīstību Latvijā, otrajā nodaļā – kāds ir mūsdienu laulāto

¹ Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.

² Lursoft statistika | Laulāto mantisko attiecību līgumos reģistrēta manta. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=401 [aplūkots 16.02.2022.].

līgumisko mantisko attiecību regulējums, bet trešajā nodaļā – apskatīti citu valstu, kā, piemēram, Vācijas, Šveices un Lietuvas laulāto līgumisko mantisko attiecību regulējums.

Darbā autore izmanto:

- 1) gramatisko iztulkošanas metodi, lai noskaidrotu tiesību normās lietoto jēdzienu nozīmi no valodnieciskā viedokļa,
- 2) sistēmisko iztulkošanas metodi, lai noskaidrotu tiesību normas mērķi un jēgu saistībā ar citām tiesību normām,
- 3) vēsturisko iztulkošanas metodi, lai noskaidrotu likumdevēja gribu un mērķi radot tiesību normas,
- 4) teoloģisko metodi, lai noskaidrotu, kas ar konkrēto tiesību normu ir jāsasniedz,
- 5) salīdzinošo metodi, lai noskaidrotu, kas tiesību normās ir mainījies no vēsturiskā aspekta un salīdzinot Latvijas tiesību normas ar citu valstu tiesību normām, lai novērtētu regulējumu atšķirības,
- 6) socioloģisko metodi, lai novērtētu tiesību normu izpratni un pielietojumu sabiedrībā.

Nobeigumā autore izdarot secinājumus, kopsavilkumā izvirza desmit tēzes darba aizstāvēšanai.

1. LAULĪBU LĪGUMA JĒDZIENS UN JURIDISKAIS TVĒRUMS, LAULĪBU LĪGUMA VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

Laulība ir darījums, kas rada saistības un pienākumus. Viens no darījumu veidiem ir līgums. CL 1511. pants norāda, ka līgums plašākā nozīmē ir ikkatra vairāku personu savstarpēja vienošanās par kādu tiesisku attiecību nodibināšanu, pārgrozīšanu vai izbeigšanu. Līgums pats par sevi ir tiesiska attiecība, ko regulē arī speciālās normas par līgumiem vispār un konkrētu līguma veidu³. Autore apskatīs vienu no līgumu veidiem – laulību līgumu. Laulību līgumiem CL ir speciāls regulējums.

1.1. Laulību līguma jēdziens un juridiskais tvērums

CL laulāto mantisko attiecību regulējums ir atrodams ģimenes tiesību pirmās daļas ceturtajā apakšnodalā, kas ir atsevišķs regulējums no saistību vai lietu tiesībām - tas ir speciālais regulējums laulāto mantisko attiecību noregulēšanai, kas norāda, ka pamatā ir jāvadās no speciālā regulējuma laulāto mantiskajās attiecībās, protams, ņemot vērā arī vispārējo tiesisko darījumu regulējumu. Saskaņā ar CL 1404. pantu tiesiskā darījumā tiek vērtēti līguma dalībnieki, līguma priekšmets, pušu gribas izteikums, līguma sastāvdaļas un forma.

CL laulāto mantisko attiecību speciālajā regulējumā ir lietots jēdziens “laulību līgumi”. Laulības līgums ir tiesisks darījums jeb īpaša veida līgums, ar kuru puses – laulātie nodibina, groza vai izbeidz savas laulāto mantiskās attiecības, izmantojot savas tiesības un iespējas, ko viņiem piešķir likums – pašiem noteikt savu mantisko attiecību režīmu.⁴ Vienlaikus Zaļā grāmata Par kolīzijas normām lietās, kas saistītas ar laulāto mantiskajām attiecībām, [...] norāda, ka “laulības līgums” ir pirms došanās laulībā noslēgts līgums, ar ko nosaka laulāto mantiskās attiecības⁵. Secināms, ka laulību līgums ir laulāto līgumisko mantisko attiecību noregulējums. Laulāto līgumisko mantisko attiecību noregulējums tiek saistīts tieši ar laulātajiem, tas ir personisks līgums⁶. Latvijas gadījumā laulātie jeb laulību līguma dalībnieki ir tie, starp kuriem

³ Torgāns K. Saistību tiesības. Rīga: TNA, 2014, 35.lpp.

⁴ Vitte Ā. Laulības līgumi: skaits un dinamika. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/134994-laulibas-ligumi-skaits-un-dinamika/> [aplūkots: 27.02.2022.].

⁵ Zaļā grāmata Par kolīzijas normām lietās, kas saistītas ar laulāto mantiskajām attiecībām, ieskaitot jautājumu par piekritību un savstarpēju atzīšanu. Briselē. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0400> [aplūkots 16.02.2022].

⁶ Bukovskis V. Jaunā civilt kodeksa izstrādāšanas komisijas darbība. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1921, 4.-6. burtn., 156.lpp.

tiek slēgta laulība – starp vīrieti un sievieti.⁷ No tā izriet, ka laulību līgumi neattiecas uz partneriem, kas ir sieviete ar sievieti vai vīrietis ar vīrieti.

Laulību līgumu slēdzot, lai tas būtu spēkā, ir jābūt personas brīvi izteiktai gribai, respektīvi, saskaņā ar CL 1427. pantu ir vajadzīgs visu tā dalībnieku saskaņīgs gribas izteikums. Griba ir psihisku norišu kopums, kura izpaužas mērķtiecīgā, apzinātā darbībā⁸. Stājoties laulībā laulājamie izsaka savu gribu noslēgt laulību.

Jēdzienam “laulība” nav vienota definīcija, bet izpratne par to ir samērā līdzīga. Tā, piemēram, romiešu tiesībās laulības jēdziens nozīmēja: «Laulība ir vīrieša un sievietes savienība, kopdzīve uz visu mūžu, dievišķo un cilvēcisko tiesību kopība»⁹. Latīņu vārds laulība (coniugium) burtiskā tulkojumā nozīmē pāri, kas iejūgts vienā arklā (iugum), tādejādi izsakot domu, ka vīrs un sieva kopā nes vienu ģimenes nastu, viņiem ir kopīga atbildība un kopīgs darbs.¹⁰ Laulība tiek skaidrota arī kā likumā noteiktā kārtībā noslēgta vīrieša un sievietes savienība, kas veido ģimeni un rada viņiem attiecīgas tiesības un pienākumus.¹¹ Savukārt CL 84. pantā norādīts, ka laulība rada vīram un sievietai pienākumu būt savstarpēji uzticīgiem, kopā dzīvot, vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību. No iepriekš minētā izriet, ka laulība ir savienība starp vīrieti un sievieti ar noteiktiem pienākumiem gan pret sevi, gan pret otru laulāto, gan pret ģimeni un mājsaimniecību, ko tie veido.

Saskaņā ar LR Satversmes 110. pantu, CL 114. panta 1. daļa un CL 1405. pantu laulību līguma puses var būt sieviete ar vīrietis, ja ir pilngadīgas tiesībspējīgas un rīcībspējīgas personas, ņemot vērā arī CL 219. – 221. pantu, kā arī 33. un 114. panta 2. daļu, kad aizbildnībā esošas personas var slēgt laulību līgumu ar vecāku vai aizbildņu piekrišanu. Ja personai ir noteikta ierobežota rīcībspēja, tad saskaņā ar CL 114. panta 3. daļu persona pati laulības līgumu noslēdz tādā apjomā, kādā tiesa nav ierobežojusi viņa rīcībspēju, bet pārējā daļā — ar aizgādņa piekrišanu. Ja persona, kuras rīcībspēja ir ierobežota, nevar patstāvīgi rīkoties un laulājamais vai laulātais vienlaikus ir arī tās aizgādnis, par laulības līguma slēgšanu lemj bāriņtiesa. Laulību līgumu nevar slēgt pušu vietā kāda cita persona, arī pilnvarnieki, izņemot nepilngadīgos līgumslēdzējus.

Laulāto pienākumi rada atbildību arī par ģimenes labklājību, ko veido abu laulāto mantiskās attiecības. Laulāto mantiskās attiecības veido pati laulība kā savienība, manta un, ja tādi ir, tad arī līgumi jeb saistības un pienākumi. Laulību līguma priekšmets ir manta par ko laulātie slēdz laulību līgumu. Laulāto manta gan likumiskajās, gan līgumiskajās laulāto

⁷ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922.

⁸ Bāliņa R., Cīrule V., Ēdelmane I. Latviešu valodas vārdnīca. Rīga: Avots, 1987, 242.lpp.

⁹ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Izdevniecība Zvaigzne, 1977, 79.lpp.

¹⁰ Juridiskās koledžas zinātniskie raksti. Rīga, Juridiskā koledža, 2014, 181.lpp.

¹¹ Skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://tezaurs.lv/laul%C4%ABba> [aplūkots 16.02.2022.].

mantiskajās attiecībās pēc būtības ir tā pati manta sakarā ar ko laulātie izdara izvēli par mantisko attiecību režīmu. Jēdziens laulāto manta tiek saprasts visu to naudā novērtējamo tiesību kopums, kuras pieder konkrētam tiesību subjektam. Atbilstoši šai izpratnei mantā ietilpst vienīgi naudā novērtējamas subjektīvās tiesības, bet nevis tiesību objekti, uz kuriem šīs tiesības attiecas.¹² Prof. V. Bukovskis ir norādījis, ka laulību līguma priekšmets ir īpašums, bet tā izpratne ir šaura, jo tas ir jāsaprot kā lietu kopums, tā arī tiesību un pienākumu kopums.¹³ Vienlaikus zvēr. adv. pal. L. Freibergs atzīst, ka laulību līguma objekts nevar būt laulāto personiskās tiesības.¹⁴ No tā secināms, ka jēdziens laulāto manta ir naudā novērtējamo tiesību kopums, kuras pieder konkrētam tiesību subjektam, neietverot laulāto personiskās tiesības.

Vai CPL 238. panta 1. daļa¹⁵ lietā par laulības šķiršanu vai neesamību prasījumi, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, izspriežami vienlaikus, ir ietverami laulību līgumā? Šādi prasījumi ir par: aizgādības noteikšanu, saskarsmes tiesības izmantošanu, uzturlīdzekļiem bērnam, tajā skaitā arī par uzturlīdzekļiem Ministru kabineta noteiktajā minimālajā apmērā, līdzekļiem laulātā iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai, kopīgo ģimenes mājokli un māsaimniecības vai personiskās lietošanas priekšmetiem, laulāto mantas dalīšanu (arī tad, ja tas skar trešās personas). CPL 238. panta 1. daļā uzskaitītie prasījumi, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām norāda, ka tiesa izspriež dažādus prasījumus, gan laulāto mantiskās tiesības, gan personiskās tiesības, kas nav apvienojami vienā laulāto mantisko attiecību līgumā. Jēdziens “laulāto mantisko attiecību līgums” tiek saistīts ar laulāto mantiskajām attiecībām, bet par personiskajām tiesībām laulātie var vienoties atsevišķā līgumā. No iepriekš minētā izriet, ka aizgādības noteikšanu, saskarsmes tiesības izmantošanu, kā arī uzturlīdzekļi bērniem, tajā skaitā arī par uzturlīdzekļiem Ministru kabineta noteiktajā minimālajā apmērā, par līdzekļiem laulātā iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai, ir vecāku personiskās tiesības.

Laulātie laulību līgumā var vienoties par tiesībām uz: kopīgo ģimenes mājokli un māsaimniecības vai personiskās lietošanas priekšmetiem, īpašumu, mehāniskiem transporta līdzekļiem, kapitāla daļām, noguldījumiem, mazizmēra kuģošanas līdzekļiem, traktortehniku, reģistrētiem dzīvniekiem, vērtspapīriem, obligācijām, bet laulību līgumā, kurā tiek noregulētas laulāto mantiskās attiecības, nevar vienoties par uzturlīdzekļiem bērniem vai uzturlīdzekļiem otram laulātajam šķiršanās gadījumā, jo tās ir personiskās tiesības.

¹² Kalniņš E. Promocijas darbs: Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās, Latvijas Universitāte, 2010, 14.lpp.

¹³ Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Рига: Г. Гемпель, 1914, Т. 3. с.51.

¹⁴ Frīdenbergs L. Laulības līgumi pēc Latvijas Civillikuma. Rīga: Rota, 1940, 4.lpp.

¹⁵ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998.

No tā izriet, ka laulību līguma saturu veido naudā novērtējamās subjektīvās tiesības un pienākumi, nevis manta jeb tiesību objekti, uz kuriem šīs tiesības attiecas.

Saskaņā ar CL 114. panta 4. daļu laulības līguma saturā ir iespējams ietvert arī rīkojumu nāves gadījumam, t.i., laulības līgumu sasaistīt ar mantojuma līgumu. Slēdzot šādu laulības līgumu, ir jāievēro likuma noteikumi par mantojuma līgumiem saskaņā ar CL 639. – 654. pantiem¹⁶.

CL 115. pants 1. daļa, paredz speciālu laulāto mantisko attiecību līgumisku noregulēšanu, kam ir noteikta speciālā darījuma noslēgšanas forma – notariāls apliecinājums. Laulību līgumiem ir jābūt noslēgtam notariālā kārtībā - rakstveidā un personīgi klātesot vienā laikā abiem laulājamiem vai laulātajiem. Ja laulājamais ir nepilngadīgs, šos līgumus slēdz, klātesot arī viņa likumiskajam pārstāvim.

Notariāls apliecinājums ir publisks apliecinājums – gribas izteikumu un faktu, kuriem ir tiesiska nozīme, autentiskuma apstiprinājums. Savukārt notariāla apliecināšana ir notariāta funkcija – gribas izteikumu un faktu, kuriem ir tiesiska nozīme, autentiskuma apstiprināšana.¹⁷

Kad laulību līguma puses veic notariālu darījumu – veic laulību līguma apliecinājumu pie notāra, laulību līguma abām pusēm ir jābūt personīgi klāt, lai notāra apliecināta dokumenta pierādījuma spēks panāk ticamības un pareizības prezumpciju (izcelsme, datums, vieta, fakts, ka akta dalībnieki izdarījuši dokumentā fiksētos paziņojumus). Tas attiecas tikai uz to faktu un paziņojumu ticamību, par kuriem notārs apliecina, ka viņš personīgi tos ir redzējis vai dzirdējis (*propriis sensibus*), vai veicis, t.i., notārs var apliecināt tikai to, ko ir sajutis ar savām maņām¹⁸.

CL 140. pants nosaka, ka ar laulības līgumiem noteiktās mantiskās attiecības, kā arī citas likumā noteiktās ziņas, ierakstāmas laulāto mantisko attiecību reģistrā, lai tās būtu spēkā pret trešajām personām. Ja laulību līgums netiek reģistrēts laulāto mantisko attiecību reģistrā, tad tas starp laulātajiem ir laulību līgums, kas nedod aizsardzību laulību līgumā reģistrētajai mantai pret trešajām personām. Laulību līguma reģistrēšana mantisko attiecību reģistrā ir paredzēta, lai trešās personas būtu informētas par to, pret kuru mantu trešās personas var vērst savas prasības, pretējā gadījumā trešajām personām nav pienākuma zināt par laulāto mantisko attiecību noregulējumu. Arī CL 115. panta 2. daļa nosaka, ka, lai laulības līgumiem piešķirtu saistošu spēku pret trešajām personām, tie ierakstāmi laulāto mantisko attiecību reģistrā un par nekustamo mantu — arī zemesgrāmatās. Zemesgrāmatas veic tiesību apsardzības funkcijas un

¹⁶ Krauze R. Mantojuma tiesības Latvijas Republikā. Rīga, 1994, 113. – 117.lpp.

¹⁷ Damane L. Promocijas darbs: Notariālais akts kā mantisko un nemantisko tiesību garantis. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 18.lpp.

¹⁸ Ibid. 22.lpp.

zināmas lietu tiesību atzīšanas funkcijas¹⁹. Laulības līguma noteikumi, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu, šīs trešās personas nesaista. Laulātie nevar sastādīt tādu laulību līgumu, kas būtu ļaunticīgs, aprobežojot trešo personu iegūtās tiesības saskaņā ar CL 115. panta 3. daļu²⁰. Dr. habil. iur. J. Vēbers, norādījis, ka, neskatoties uz līguma noteikumiem, trešās personas var realizēt savas tiesības uz mantas piedziņu. Un nav svarīgi, vai laulātie šādu līgumu ir slēguši ar nodomu ierobežot, mazināt kādas trešās personas tiesības, vai arī tie rīkojušies bez šāda nodoma²¹. Arī LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedums attiecībā uz trešo personu tiesībām, norāda, ka, neskatoties uz līguma noteikumiem un līgumslēdzēju nodomu, kreditori un trešās personas var realizēt savas tiesības uz piedziņu, neapstrīdot laulības līgumu.²²

CL nosaka, ka tiesības jāizlieto un pienākumi jāpilda pēc labas ticības. Labā ticība saskatāma tur, kur cilvēks izlieto savas tiesības tā, lai viņa rīcība nestu labumu ne tikai viņam pašam, bet arī citiem sabiedrības locekļiem un nekaitētu pēdējo vitālajām interesēm. Prasība pēc labas ticības attiecas uz visiem dzīves gadījumiem, jo tā likta mūsu civiltiesiskās dzīves uzbūves pamatos.²³ Ir saskatāms arī romiešu tiesību pamatprincips “pacta sunt servanda²⁴”, kas nozīmē, ka līgumi ir jāpilda kā labticīgam līguma slēdzējam. To pamato CL 1. pants kas nosaka, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības un CL 1587.pants, kas noteic, ka „tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto, un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesības atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otram zaudējumus”. No tā secināms, ka laulību līgums ir tiesisks darījums, kur tiesības tiek izlietotas un pienākumi pildīti pēc labas ticības principa, līdz ar to laulību līgumā nav iekļaujami noteikumi, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu.

Vairāk par laulību līgumu regulējumu tiks minēts darba otrajā nodaļā.

¹⁹ Zemesgrāmatu loma tiesu sistēmā un attīstības perspektīvas. Jurista Vārds, 2010. 16.februāris, nr.7(602). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=205130> [aplūkots: 26.03.2022.].

²⁰ Administratīvā rajona tiesa Rēzeknes tiesu nama 20.12.2013. spriedums lietā Nr. C19060109. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/145999.pdf> [aplūkots 22.02.2022.]

²¹ Vēbers J. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans īpašums, 2000, 40., 160.lpp.

²² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 28.01.2009. spriedums lietā Nr. SKC – 37. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2009> [aplūkots 25.02.2022.].

²³ Grūtups A. 1937. gada Civillikums – tā atjaunošana un perspektīva. Literatūra. Māksla . Mēs. Nr. 44, 31.10.1996. Pieejams: <http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:paissue:552223|article:DIVL27|query:1937%20gada%20Civillikums%20Civillikumu%20gad%C4%81%20> [aplūkots: 22.02.2022.].

²⁴ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1977, 133.lpp.

1.2. Laulību līgumu vēsturiskā attīstība

Laulātie savas mantiskās attiecības regulēja jau tālā pagātnē. Visvecākais laulību līgums tika atrasts Ēģiptes izrakumos. Tur tika atrasts papirus, kas liecina, ka jau pirms vairāk kā 2000 gadiem laulības slēgtas uz līguma pamata. Šis dokuments ir no 311. — 310. g. pirms Kristus, un ir visvecākais laulības līgums, kādus mēs zinām. Tas ir Herakla un Demetrijas laulības līgums. Herakls ņem Demetriju no Kosa par sievu, kā brīvs brīvu. Tālāk seko noruna par turpmāko dzīvokli, laulības pārkāpšanas sekām, par kurām puses Ēģiptē varēja brīvi vienoties. Vīram laulības pārkāpuma sekas bija diezgan izteiktas, kas izpaudās tā: ja Herakls tiktu pieķerts pārkāpjot laulību un Demetrija triju vīru tiesas priekšā varētu to pierādīt, tad Heraklam jāatdod Demetrijai viņas pūrs no 1000 drachmām un vēl 1000 drachmām soda naudas Aleksandrijas sudraba lietās. Apakšā zem līguma bija brūtespāra jeb laulājamo paraksti un pirms tā rakstīti seši liecinieki.²⁵ No tā var secināt, ka laulājamie slēdza līgumu laulības ceremonijas laikā un laulājamie ir brīvi jeb tie nav citās laulāto attiecībās. Laulība bija balstīta uz savstarpējo uzticību un laulību bija iespējams šķirt neuzticības gadījumā, tomēr vīra neuzticība sievai vēl bija jāpierāda. Laulību līguma saturs bija saistīts ar nekustamo īpašumu un par sekām, ja iestājas laulības šķiršanas nepieciešamība. Jau tajos laikos pastāvēja laulību līgums par vīra un sievas mantas šķirtību, jo šķiršanās gadījumā vīram bija jāatdod sievas pūrs, ko viņa ienesusi laulībā. Laulātie vienojās arī par soda naudu, kāda būs jāmaksā vīram par laulības pārkāpšanas sekām kā laulības iziršanas veicinātājam vai vainīgajam. Līdz pat mūsdienām ir saglabājusies tāda vērtība kā abu pušu savstarpējā uzticība. Arī CL 84. pantā ir nostiprināts tas, ka laulība balstās uz savstarpējo uzticību. Savukārt mūsdienu laulību līgumos soda nauda par laulības iziršanas veicināšanu nav akcentēta, tomēr autoresprāt tā varētu izpausties kā uzturlīdzekļi laulātajam iepriekšējā dzīves līmeņa nodrošināšanai. Savstarpējā uzticība ir tā, kas veicina laulības nodibināšanu un tā ir arī ģimenes pamatvērtība. Autore piekrīt prof. V. Sinaiska teiktajam, ka: “ģimene ir sabiedrības un valsts pamats”. No minētā viedokļa arī pašas ģimenes mantiskās tiesības principā ir pakļautas personīgām ģimenes tiesībām; tādā kārtā šo pēdējo prioritāte ģimenes tiesībās ir sevišķi svarīga un tā rūpīgi jāargā.²⁶

Romiešu tiesībās pastāvēja divi laulāto mantisko attiecību modeļi – cum manu un sine manu. Laulībā cum manu visa manta piederēja vienīgi vīram. Manta, ko sieva ienesa laulībā vai ieguva laulības laikā, kļuva par vīra īpašumu un saplūda ar viņa paša mantu. Pat gadījumos, kad laulība izbeidzās, sievas ienestā manta vairs netika izdalīta. Šajā laulības veidā sievai nebija

²⁵ b.a. Visvecākais laulības līgums. Zeltene, Nr.14., 15.07.1931. Pieejams: periodika.lv [aplūkots 18.02.2022.].

²⁶ Sinaiskis V. Civillikuma principi un ģimenes tiesības. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis Nr. 1, 01.01.1938. Pieejams: periodika.lv [aplūkots 21.02.2022.].

aktīvas tiesībspējas, nedz rīcībspējas ar mantu²⁷. No tā var secināt, ka no vienas puses noslēdzot cum manu laulību, sievai nebija nekādu tiesisku instrumentu saglabāt laulībā ienesto mantu kā savu atsevišķo mantu, bet no otras puses, ja laulību slēdz uz mūžu, tad atsevišķā manta vairs nespēlē tik lielu lomu.

Laulībā sine manu abu laulāto manta palika šķirta. Viss, kas sievai bijis pirms laulībām un ko tā ieguvusi laulības laikā, piederēja viņai pašai. Vīram nebija tiesības pārvaldīt sievas mantu, ja viņa to speciāli nebija uzdevusi. Tādējādi laulībā sine manu pastāvēja divas neatkarīgas mantu masas — vīra manta un sievas manta."²⁸ Autore secina, ka sievai bija izdevīgāk palikt sava tēva varā slēdzot laulību, jo tas bija vienīgais veids kā sieva nezaudēja savu atsevišķo mantu stājoties laulībā. Lai gan strīdus gadījumos, kad laulātie bija sadāvinājuši viens otram dāvanas, mantas piederības pierādījuma nasta gūlās uz sievu. Līdz ar to darbojās Mucija prezumpcija - kas pieņēma, ka ikkatra lieta pieder vīram īpašumā, kamēr sieva nav pierādījusi, ka tā ir viņas lieta.²⁹

Romiešu tiesību ietekme ir saskatāma arī BVLK. Laulāto personisko tiesību pamatā BVLK licis romiešu vīra varas (manus mariti) institūtu, kas sevī ietvēra sievas aizbildnības tiesības (tutela mulierum); vīrs skaitījās sievas likumīgais aizbildnis (gan mīkstinātā, jauniem laikiem piemērotākā veidā).³⁰

18. gs. Baltijas reģionā dominējošo lielvaru savstarpējo cīņu rezultātā Latvijas teritorija tika iekļauta cariskās Krievijas sastāvā.³¹ BVLK (kr. Свод местных узаконений губерний Остзейских, vs. Provincialrecht des Ostseegouvernements) jeb Baltijas Vietējie CL - Krievijas impērijas Baltijas guberņās vietējo likumu apkopojums un kodifikācija, izveidota pēc Vidzemes bruņniecības ierosinājuma. Projektu vadīja tiesībvēsturnieks F.G. fon Bunge, apkopojot visus tai laikā Baltijas guberņās spēkā esošos CL (romiešu, Livonijas Bruņinieku tiesības un zemnieku paražu tiesības), pretrunu novēršanai izstrādājot dažus jaunus likumus. Publicēti vācu un krievu valodā ar vienādu spēku, tekstuālo pretrunu gadījumos priekšroka tika dota krievu tekstam. Turpmākie grozījumi un papildinājumi kopojumā tika izdoti tikai krievu valodā. Saturs tika veidots no 4636. paragrāfiem, sadalīti ievadā un četrās grāmatās. Ievads satur noteikumus par tiesisko normu izšķirību pēc tiesību apgabaliem, to piemērošanu un iztulkošanu. 1. sējums

²⁷ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1977, 82.lpp.

²⁸ Kalniņš V. 1977, 82.lpp.

²⁹ Ibid. 83.lpp.

³⁰ Kalniņš V. Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture. I sējums, 1972, 299. - 311.lpp.

³¹ Barzdeviča M. Latvijas teritorijas iekļaušana cariskajā Krievijā. Pieejams:

<https://enciklopedija.lv/skirkklis/22240-Latvijas-teritorijas-iek%C4%BCau%C5%A1ana-cariskaj%C4%81-Krievij%C4%81> [aplūkots 21.02.2022.].

satur ģimenes tiesības, 2. sējums - lietu tiesības, 3. sējums - mantojuma tiesības, 4. sējums - saistību tiesības (nosauktas par "prasījumu tiesībām").³²

No 19. gs. līdz 1938. gadam Kurzemē un Vidzemē bija spēkā BVLK III daļa, Latgalē – Krievijas likumu kopojumu X sējuma 1. daļa.³³ Tāpat spēkā bija Vispārējais zemnieku nolikums, 1861. gada 13. janvāra Vidzemes zemnieku likums, 1817. gada 25. augusta Kurzemes zemnieku likums un no 1921. gada 1. februāra - likums "Par laulību".³⁴ Līdz ar to BVLK ir apkopoti gan Vidzemes pilsētu tiesības, gan zemnieku tiesības, gan Livonijas un Igaunijas tiesības un Narvas pilsētas tiesības³⁵ tāpat arī neliels Zviedrijas likumu, Baltijas bruņinieku tiesību un vietējo parašu tiesību piejaukums.³⁶

Līdz 1938. gadam Latvijā pastāvēja septiņas likumiskās laulāto mantiskās attiecību sistēmas, kuru veids bija atkarīgs no laulāto kārtas un dzīvesvietas. Pastāvēja iespēja slēgt arī laulību līgumus, kuru gadījumā likums pieļāva plašu gribas izpausmes realizāciju par savstarpējo mantisko attiecību satura nodibināšanu.³⁷ BVLK norāda, ka mantas šķirtības sistēma pastāvēja Kurzemē un Zemgalē, mantas kopības sistēma pastāvēja Vidzemes pilsētās, bet visas laulāto mantas šķirtības sistēma – Latgalē.³⁸ Ņemot vērā, ka BVLK atļāva laulātajiem savas mantiskās attiecības noteikt pēc pašu ieskatiem ar laulības līgumiem,³⁹ laulību līgumus bija iespējams noslēgt gan pirms laulības, kas tādā gadījumā saucās laulību ieraksts, gan laulības laikā. Atšķirība no mūsdienu CL bija tāda, ka laulību līgumus varēja slēgt ne tikai laulātie savā starpā, bet viņu vietā laulību līgumus varēja slēgt arī laulāto vecāki vai pat abi laulātie vai kāds no laulātajiem ar svešiniekiem, kas laulātajiem sniedz kādu palīdzību, kas bija uzskatāms par dāvinājumu, ko laulātie varēja pieprasīt arī tiesas ceļā.⁴⁰ Ir saskatāma līdzība ar mūsdienām laulību līguma spēkā esamību, kur, ja laulātais ir nepilngadīgs, primāri laulības līguma slēgšanā jāpiedalās vecākiem, bet, ja to vairs nav, tad aizbildņiem.

Saskaņā ar BVLK laulības līgumi bija slēdzami notariālā kārtībā tikai Vidzemes pilsētās, bet pārējās Latvijas daļās tos varēja slēgt mājas kārtībā.⁴¹ Livonijas guberņas pilsētās laulību līgumus bija atļauts slēgt tikai rakstiski notariālā akta veidā. Tomēr, lai laulību līgumi būtu

³² Baltijas Vietējo likumu kopojums. Pieejams: https://vesture.eu/Baltijas_Viet%C4%93jo_likumu_kopojums [aplūkots 18.02.2022.], sk. arī Kalniņš V. Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture. I sējums, 1972, 298.lpp.

³³ Свод законов Российской империи. Т. 10, ч. I. Свод законов гражданских. С.-Петербург, 1900.

³⁴ Par laulību. Likumu un valdības rīkojumu krājums, 1921, Nr. 5.

³⁵ Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Рига: Г. Гемпель, 1914, Т. 3. 41.с., 68.с., 70.с., 92.с., 95.с.

³⁶ Kalniņš V. Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture. I sējums, 1972, 314.lpp.

³⁷ Frīdenbergs L. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības. Rīga: Rota, 1938, 3. – 4.lpp.

³⁸ Ciematniece I. Laulāto mantisko attiecību regulējums Latvijā no 19.gs. vidus līdz mūsdienām. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/175718-laulato-mantisko-attiecibu-regulejums-latvija/> [aplūkots: 25.02.2022.].

³⁹ Oficiālās statistikas portāls. Noslēgto un šķirto laulību skaits. Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/laulibas/2634-noslegtas-un-skirtas-laulibas?themeCode=IL> [aplūkots 22.02.2022.] 313.lpp.

⁴⁰ Буковский В., 1914, Т. 3. с.49. – 50.

⁴¹ Frīdenbergs L. Laulības līgumi pēc Latvijas Civillikuma. Rīga: Rota, 1940, 4.lpp.

spēkā pret trešajām personām, tie bija jāieraksta laulāto mantisko attiecību reģistrā, un, ja līgums attiecas arī uz līguma slēdzēju nekustamu mantu, tad tas bija ierakstāms arī zemesgrāmatās.⁴² Laulību līgumi bija jādara zināmi plašai sabiedrībai - pēc pušu pieprasījuma tos vajadzēja publicēt. Tiesas izmantoja trīs veidus kā padarīt šos laulību līgumus zināmus sabiedrībai: Apgabaltiesa par katru noslēgtu laulības līgumu publicēja „Valdības Vēstnesī”, izkāra pie tiesas durvīm, tāpat arī pie notāra birojā, kurā tika noslēgts laulību līgums ar lieciniekiem. Laulību līguma reģistrā tika izdarīta atzīme vai līgums ir par laulāto mantas kopību un, vai tajā tiek iekļauts nekustamais īpašums, vai laulāto mantas šķirtību. Prasība par laulību līgumu publicēšanu attiecās uz laulību līgumu par mantas kopību.⁴³ Ir saskatāmas problēmas sakarā ar to cik plašai sabiedrībai tomēr bija pieejama šāda informācija - ne katrs, jo īpaši lauksaimnieks, devās vai varēja doties lasīt šādu informāciju. Informāciju par laulāto mantas sadalījumu lasīja tieši ieinteresētās personas, kuras zināja, kur meklēt un spēja atrast šo informāciju, jo tā ne tikai nebija apkopota vienā speciālā reģistrā un pat ne hronoloģiskā secībā, bet arī tika reģistrēta dažādos Latvijas reģionos, lai informācija par laulību līgumiem nebūtu tik viegli pieejama, gadījumos, kad apzināti to vēlējās slēpt.

Prof. V. Sinaiskis 1927. gadā pamatoja, kāpēc bija nepieciešama laulību līgumu reģistrācija. Viņš norādīja, ka vispārējo interešu labā, kā arī vispār personālās kredītpējas noteikšanas nolūkā, jādod katram interesentam iespējamība ātri, viegli un ērti ievākt drošas ziņas par tām personām, kurām ar savām sievām ir nodibinātas šķirtas mantas attiecības.⁴⁴ Autore piekrīt D. Eljaševa viedoklim, ka tāda kustamu mantu valdīšanas un īpašuma tiesību nesakrīšana vienā personā var nodarīt trešajām personām smagus pārsteigumus un zaudējumus un ievēd vispār neskaidrību personālā kredīta stāvoklī.⁴⁵ Attiecībā uz nekustamajiem īpašumiem ir bijusi skaidrība pateicoties zemesgrāmatām, jo no zemesgrāmatām varēja zināt, kurš ir nekustamā īpašuma īpašnieks.⁴⁶

Pēc Pirmā pasaules kara jautājums par CL bija aktuāls visās jaunajās valstīs. Iemesli vajadzībai pēc jauniem CL bija dažādi: tiesību normu nepilnība, tiesību nesaskaņotība vienas valsts ietvaros, tiesību atpalcība no pastāvošajām sabiedriskajām attiecībām. Arī Latvijai bija svarīgi iemesli jauna CL izstrādāšanai. Galvenais bija tas, ka Latvija teritoriāli bija sadalīta divās Civiltiesību sistēmās - Vidzemē, Zemgalē un Kurzemē bija spēkā BVLK (III daļa), kā arī

⁴² Frīdenbergs L. 1940, 4.lpp.

⁴³ Буковский В., 1914, Т. 3. 50. с.; sk. arī Sinaiskis V. Civillikuma principi un ģimenes tiesības. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Nr. 10 – 11. 01.10.1927. Pieejams: periodika.lv [aplūkots 21.02.2022.].

⁴⁴ Sinaiskis V. Civillikuma principi un ģimenes tiesības. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Nr. 10 – 11. 01.10.1927. Pieejams: periodika.lv [aplūkots 21.02.2022.].

⁴⁵ Eljaševs D. Pie jautājuma par šķirtas mantas attiecību nodibināšanu starp laulātiem ar laulības līgumiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, Nr. 10 – 11, 01.10.1927. Pieejams: periodika.lv [aplūkots 21.02.2022.].

⁴⁶ Sinaiskis V. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Nr. 10 – 11. 01.10.1927.

Vidzemes un Kurzemes zemnieku likumi, turpretim Latgale bija atšķirta no pārējām Latvijas daļām. Latgalē bija spēkā Krievijas likumu kopojuma X sējuma pirmā daļa. Zemniekiem tika piemērots Krievu zemnieku nolikums - pielikums pie IX sējuma.⁴⁷

BVLK trūkums bija tas, ka šis likums pēc sava satura vairāk atgādināja sistematizētu likumu kopojumu nekā likumu. Otrs trūkums bija tas, ka CL bija veidots uz kārtu principiem. Trešais trūkums bija likuma pārlietu kazuistika un likuma pārāk sarežģītā valoda.⁴⁸

Pēc garajām diskusijām un daudz ieguldītā darba 1937. gada 28. janvārī Ministru kabinets pieņēma Latvijas CL, nosakot par tā spēkā stāšanās laiku 1938. gada 1. janvāri. Tam par paraugu tika ņemti labākie Vakareiropas, sevišķi Vācijas un Šveices, CL.⁴⁹

Izstrādājot 1937. gada CL, pirmajā vietā netiek izvirzītas atsevišķas personas intereses, bet gan ģimeni, kuras interesēm pakārto personas intereses.⁵⁰ Tika izmantotas triju veidu intereses: ģimenes kā kopības, jo īpaši bērnu, intereses, sievas un vīra intereses, sievas un vīra kreditoru intereses.⁵¹ Pamatojoties uz CL izstrādi, kur pirmajā vietā liktas ģimenes intereses, autore piekrīt prof. V. Bukovska teiktajam, ka laulāto dalīta manta kaitē ģimenes dzīvei, un tāpat kā laulības šķiršanas noteikumu atvieglošana ārkārtīgi pavairojusi laulības šķiršanu skaitu.⁵² Autoresprāt tas ir skaidrojams ar cilvēka zemapziņā strādājošo instinktu, ka laulātais ir pasargāts no mantas zaudēšanas laulības iziršanas gadījumā, par prioritārām liekot mantiskās vērtības. Laulības šķiršanas atvieglošana noveda pie strauju šķirto laulību skaita palielināšanās⁵³, ko apliecina arī statistika⁵⁴.

1937. gada CL neparedzēja, ka laulātos varētu aizvietot pilnvarnieki, jo laulības līgums ir personisks līgums. Tas varētu būt izskaidrojams ar to, ka mūsdienās ir zudusi tēva vara pār bērniem ar pilngadības sasniegšanu, tāpat ir zudusi arī vīra vara pār sievas mantu stājoties laulībā.

⁴⁷ Par 1937. gada Civillikuma attīstību. Latvijas Vēstnesis Nr. 195, 15.12.1995, Pieejams:

<http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:329430|article:DIVL335|query:ties%C4%ABbas%20un%20Civillikuma%20> [aplūkots 23.02.2022.].

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Būmanis A. Ģimenes locekļu mantiskās attiecības pēc jaunā Civillikuma. Prezidenta Ulmaņa Civillikums. Rakstu krājums. Rīga, 1938, 114.lpp.

⁵² Bukovskis V. Pie jautājuma par vispiemērotāko sistēmu laulātu mantas attiecībās. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis Nr. 10, 01.10.1926. Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:212094|article:DIVL22|query:Pie%20jaut%C4%81juma%20par%20vispiem%C4%93rot%C4%81ko%20sistemu%20laul%C4%81tu%20mantas%20attiec%C4%ABb%C4%81s%20> [aplūkots 22.02.2022.].

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Oficiālās statistikas portāls. Noslēgto un šķirto laulību skaits. Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/laulibas/2634-noslegtas-un-skirtas-laulibas?themeCode=IL> [aplūkots 22.02.2022.].

1937. gada CL paredzēja laulību līgumu par visas laulāto mantas šķirtību (117.-123. p.) un laulāto mantas kopību (124.—139. p.), kā arī to, ka laulību līguma slēgšana ir iespējama tiklab pirms laulības noslēgšanas, kā arī laulības laikā (114. p.). Mantiskā laulības līguma brīvība apgrūtināja trešajām personām laulāto mantiskās sistēmas zināšanu. Šādi līgumi spēku pret trešajām personām ieguva tos ierakstot līgumu reģistrā un attiecībā uz nekustamo mantu arī zemesgrāmatās (115. p. 2. d.), Tas nozīmē, ka mantiskais laulības līgums bija pats par sevi spēkā bez reģistrēšanas, bet tikai attiecībā uz pašiem laulātajiem. Līdz ar to secināms, ka laulību līgumi par mantas kopību un laulību līgumi par mantas šķirtību ir saglabājušies līdz pat mūsdienām ar nelielu atšķirību - līdz laikam, kad tika pieņemts 1937. gada CL, laulību līgumi par mantas kopību bija jāpublicē. Līdz ar to ir secināms, ka reģistra ieviešana bija vajadzīga, lai novērstu mantiskā laulības līguma brīvības izlietošanu par ļaunu trešajām personām.⁵⁵

1937. gadu 1. oktobrī tika ieviests laulību līgumu reģistrs⁵⁶. Pamatojums laulību līguma reģistra nepieciešamībai bija sabiedrības informēšana, jo no tā bija atkarīga ieinteresētu personu interešu aizsardzība un izvairīšanās no to maldināšanas.

Neatkarīgajā Latvijā CL bija spēkā tikai nepilnus trīs gadus. 1937. gada CL darbība tika apturēta 1940. gadā pēc Latvijas inkorporācijas Padomju Savienībā.

Latvijas PSR Laulības un ģimenes kodekss noteica, ka manta, ko laulātie ieguva laulības laikā, bija abu laulāto nedalāms kopīpašums vienādās daļās, kuru drīkstēja sadalīt tikai likumā noteiktajā kārtībā. Ja mantu dalīja tiesā, tad izņēmuma kārtībā bija citādāks sadalījums.⁵⁷ No PSR Laulības un ģimenes kodeksa līdz mūsdienām saglabājās laulāto atsevišķā manta, kas laulātajiem piederējusi pirms stāšanās laulībā, individuāli lietojamās lietas, izņemot dārglietas un greznuma priekšmetus vai, ko ieguvuši kā dāvinājumu vai mantojumu.⁵⁸

Nākamais posms, kad atkal tika izmantots LR CL, sākās pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas. 1991. gada nogalē parādījās jauna pieeja attiecībā pret civiltiesību tālāko attīstību. Darba grupa prof. J. Vēbera vadībā nonāca pie secinājuma, ka lietderīgāk būtu atjaunot LR 1937. gada CL, izdarot tajā nepieciešamos terminoloģijas un citus grozījumus. 1992. gada 14. janvārī pieņēma likumu, kas noteica LR 1937. gada CL spēka atjaunošanu. Tas paredzēja, ka CL stāsies spēkā pakāpeniski pa daļām, jo vispirms bija jāsigatavo izmaiņas novecojušajos pantos, jānosaka spēkā stāšanās kārtība un pārejas noteikumi. 1937. gada CL atjaunošanu pilnā apjomā pabeidza 1993. gada 25. maijā, kad LR AP pieņēma likumu "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību",

⁵⁵ Sinaiskis V. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis. Nr. 10 – 11. 01.10.1927.

⁵⁶ Frīdenbergs L. 1940, 19.lpp.

⁵⁷ Vēbers J. Latvijas PSR Laulības un ģimenes kodeksa komentāri. Rīga: "Avots". 1985, 60., 67. – 69.lpp.

⁵⁸ Ibid. 73. – 74.lpp.

nosakot tā spēkā stāšanos ar 1993. gada 1. septembri⁵⁹. 1937. gada CL nenodrošināja vienlīdzīgas tiesības laulātajiem, ierobežojot sievas tiesības, īpaši mantiskajās attiecībās.⁶⁰ Turpretī tiesību zinātnieks E. Levits uzskatīja, ka Latvijas 1937. gada CL, to savulaik pieņemot, bija viens no modernākajiem civiltiesību kopojumiem Eiropā un līdz ar to lieti varētu noderēt arī šodien.⁶¹

⁵⁹ Grūtups. A. 31.10.1996.

⁶⁰ Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Mācību grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. Dītriha Lēbera A. red. Rīga: Fonds Latvijas vēsture, 2000, 463. – 464.lpp.

⁶¹ Grūtups. A. 31.10.1996.

2. LAULĀTO LĪGUMISKO MANTISKO ATTIECĪBU REGULĒJUMS LATVIJĀ

Laulāto līgumiskās mantiskās attiecības balstās uz to, ka laulātie var slēgt laulību līgumus, kas ir paredzēti LR CL, t.i., par visas laulāto mantas šķirtību un laulāto mantas kopību. LR CL neparedz, ka laulātie varētu slēgt citu laulību līguma veidu. Jāsecina, ka likumdevējs ir paredzējis, ka šo jautājumu ir iespējams sakārtot vai nu ar visas mantas šķirtības laulību līgumu vai arī ar laulāto mantas kopības līgumu. Laulātie slēdz laulību līgumus, lai noregulētu savas savstarpējās mantiskās attiecības savādāk nekā noteikts likumiskajā laulāto mantisko attiecību noregulējumā. Kā iemesli laulāto mantisko attiecību līgumu noslēgšanai var būt dažādi, piemēram, nedrošības sajūta par savu mantu stājoties laulībā vai laulību šķirot. Var būt arī citi iemesli, kā dēļ ir nepieciešams slēgt laulību līgumu, piemēram, kad laulības attiecībās stājas cilvēki ar dažādu mantisko stāvokli, atšķirīgiem uzskatiem, vecumu, izglītību, viena laulātā biežiem komandējumiem un vēl citos līdzīgos gadījumos, kad laulāto starpā var sākties strīdi un nesaprašanās par mantiskiem jautājumiem⁶².

Lai laulību līgumi būtu spēkā pret trešajām personām jeb trešās personas būtu informētas par laulāto mantisko attiecību noregulējumu, laulību līgumi ir jāreģistrē laulāto mantisko attiecību reģistrā. Laulāto mantisko attiecību reģistru Latvijā nodrošina Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs⁶³.

Autore vēlējas saprast, kāpēc laulību līgumi ir nepieciešami un to aktualitāti, tāpēc sāk izpēti ar statistikas datiem, Aplūkojot statistikas datus⁶⁴, autore nonāk pie secinājuma, ka laulību līgums Latvijā nav bijis aktuāls nevienā laika periodā attiecībā pret iedzīvotāju skaitu⁶⁵ un noslēgto laulību skaitu⁶⁶.

Laikā no laulības līgumu reģistrācijas uzsākšanas 1937. gada 1. oktobrī, līdz 1939. gada 31. decembrim Rīgā noslēgti pavisam 2663 laulības līgumi. Starp noslēgtiem līgumiem ir 2645

⁶² Vitte Ā. Par laulāto līgumiskajām mantiskajām attiecībām. Jurista Vārds, 13.04.2004. Nr.14.

⁶³ Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs. Laulību līguma reģistrācija. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/ligumu-vai-komerckilu/laulato-mantisko-attiecibu-ligumi/jauns/laulibu-ligums/> [aplūkots 24.02.2022.].

⁶⁴ Lursoft statistika. Laulāto mantisko attiecību līgumu reģistrs. Pieejams: https://www.lursoft.lv/estadistic?act=UR_STAT&groupid=Imar [aplūkots 25.02.2022.].

⁶⁵ Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. Fizisko personu reģistra statistika 2021. gadā. Pieejams: https://www.pmlp.gov.lv/lv/fizisko-personu-registra-statistika-2021-gada?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F [aplūkots 24.02.2022.]; sk. arī: Latvijas Sabiedriskie Mēdiji. Tautas skaitīšanas rezultāti: Iedzīvotāju skaits sarūk straujāk – līdz 1,89 miljoniem. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/tautas-skaitisanas-rezultati-iedzivotaju-skaitis-saruk-straunak--lidz-189-miljoniem.a406611/> [aplūkots 24.02.2022.].

⁶⁶ Oficiālais statistikas portāls: Noslēgtas un šķirtas laulības. Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/laulibas/2634-noslegtas-un-skirtas-laulibas?themeCode=IL> [aplūkots 24.02.2022.].

mantas šķirtības un tikai 18 ir mantas kopības līgumi. Interesanti, ka no 18 Rīgā noslēgtajiem mantas kopības līgumiem, 17 ir noslēguši vācu tautības laulātie un tikai 1 līgumu ir noslēguši latvieši.⁶⁷

Laikā no laulības līgumu reģistrācijas uzsākšanas 1937. gada 1. oktobrī līdz 2022. gada 25. februārim Latvijā kopumā noslēgti pavisam 22 489 laulības līgumi. Starp noslēgtiem līgumiem ir 20 609 par laulāto mantas šķirtību, 557 ir par laulāto mantas kopību. Attiecībā pret Latvijas iedzīvotāju skaitu un noslēgto laulību skaitu, mūsdienā salīdzinoši attīstīto ekonomiku, tā ir pavisam neliela daļiņa laulāto, kas ir noslēguši laulību līgumus. No tā var secināt, ka latviešu tauta vēlas uzticēties laulāto savstarpējām attiecībām, mīlestību vērtējot augstāk nekā materiālās vērtības.

Latvijā laulāto mantiskās attiecības regulē LR CL pirmās daļas ģimenes tiesību ceturtā apakšnodaļa. Tātad tas ir speciālais regulējums attiecībā pret līguma slēgšanu, ko regulē saistību tiesību daļa.

Laulātajiem tiek dota iespēja pašiem noregulēt savas mantiskās attiecības jeb tiesiskus noteikumus par laulāto mantiskajām attiecībām gan pirms laulības noslēgšanas, gan laulības laikā. Likumdevējs LR CL norāda arī uz to, ka laulību līgumi, kas reģistrēti laulāto mantisko attiecību reģistrā, var skart arī trešās personas un kreditorus. Tomēr pirms laulību līguma noslēgšanas, laulātajiem ir jāizdara izvēle slēgt vai neslēgt laulību līgumu. Ja laulātie neslēdz laulību līgumu, tad saglabājas likumiskās mantiskās attiecības, bet, ja laulātie ir nolēmuši slēgt laulību līgumu, tad ir jāizdara apsvērumi slēgt laulību līgumu par laulāto visas mantas šķirtību vai laulāto mantas kopību.

Autoresprāt ir jāsalīdzina laulāto mantisko attiecību likumiskais noregulējums ar laulāto līgumisko mantisko attiecību noregulējumu, lai nonāktu pie secinājuma, kādi ir plusi un mīnusi līgumiskajam mantisko attiecību noregulējumam, jeb, lai laulātie izdarītu izvēli par labu vai nē laulāto līgumisko mantisko attiecību noregulējumam.

Laulāto likumiskās mantiskās attiecības norāda uz to, ka laulātie patur mantu, kas tiem piederējusi pirms laulības un, ko laulātais ieguvis laulības laikā kā atsevišķo mantu. Pārējā manta, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta. Tomēr, ja ir šaubas par kopīgās mantas piederību, tad jāpieņem, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās. Ja kādas vienam laulātajam piederošas mantiskas vērtības laulības laikā atvieta ar citām, pēdējās ir šā laulātā manta. Praksē līdz Latvijas Republikas Civillietu departamenta 29.04.2020, lēmumam lietā Nr. SKC-107/2020 valdīja uzskats, ka laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās bija

⁶⁷ Frīdenbergs L. 1940. 18. – 19.lpp.

mantas šķirtības princips⁶⁸, jo uz tam pretējo sadalījumu norādīja atsevišķa sadaļa par laulāto mantas kopību. Tomēr praksē valdīja arī pretējs uzskats, ka laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās valda mantas kopības princips⁶⁹. Arī jaunākajā judikatūrā ir atrodams šāds apgalvojums. Lietā Nr. SKC-107/2020 norādīts, ka laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās pastāv laulāto mantas kopības prezumpcija trešo personu interesēs, it sevišķi kreditoru interesēs, pamatojoties uz LR CL 91. panta 2. daļu. Šāda prezumpcija noteikta, jo laulāto likumiskās mantiskās attiecības ir ierobežotas mantas kopības režīms, nevis līgumiskās mantas šķirtības (CL 117. pants) režīma paveids vai visas mantas kopības režīms (CL 124. pants).⁷⁰ Autore piekrīt judikatūrā norādītajam, ka likumiskajās mantiskajās attiecībās pastāv mantas kopības prezumpcija, jo laulātie nav vienojušies par konkrētu līgumisko režīmu un mantas kopības prezumpcija vairāk atbilst ģimenes ideoloģijai⁷¹, tam, ka ģimenei ir kopīga manta gan ģimenes, gan mājsaimniecības uzturēšanai, tomēr paralēli mantas kopības principam papildus var pastāvēt arī atsevišķā manta. 1937. gada CL apkopojā jau pastāvošās mantas pārvaldības kopības attiecības. Līdz ar to laulāto likumiskās mantiskās attiecības sastāv no mantas kopības principa, nevis laulāto mantas šķirtības principa. Bet, ja šāds regulējums neapmierina laulātos, laulātie var izvēlēties laulību līgumus, kur katrs no šiem principiem ir nodalīts atsevišķi kā visas mantas šķirtība vai mantas kopība.

Lielākoties laulāto mantisko attiecību ietvarā lielākā vērtība ir nekustamajiem īpašumiem, tāpēc likumisko mantisko attiecību ietvarā CL 91. panta 2. daļa norāda uz to, ka nekustamais īpašums ir jāreģistrē zemesgrāmatās. Bet, ja nekustamais īpašums ir laulātā atsevišķā manta, tad zemesgrāmatās ir jānorāda, ka tā ir atsevišķā manta, jo tas ir vienīgais pierādīšanas līdzeklis, tam, ka nekustamā lieta, kas ierakstīta zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, ir viņa atsevišķās mantas objekts⁷². Gadījumā, ja zemesgrāmatā nav atzīmes par atsevišķo mantu un fakts, ka nekustamais īpašums pieder konkrētajam laulātajam tiek apstrīdēts, tad tas tomēr nenozīmē to, ka konkrētais nekustamais īpašums pieder tieši tam laulātajam, kurš ierakstīts zemesgrāmatā⁷³, jo katra laulātā pienākums ir pierādīt savu līdzdalību kopīgās mantas iegūšanā⁷⁴.

⁶⁸ Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2010, 2.lpp.

⁶⁹ Kalniņš E. Promocijas darbs: Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010. 165. – 166.lpp.

⁷⁰ Latvijas Republikas Civillietu departamenta 29.04.2020, lēmums lietā Nr. SKC-107/2020., 8.p. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/civillikums/pirma-dala-gimenes-tiesibas-26-381pants/pirma-nodala-lauliba-26-145pants> [aplūkots 27.02.2022.].

⁷¹ Latvijas Republikas Labklājības ministrija, Latvijas Republikas Tieslietu ministrija: Laulības tiesiskie, psiholoģiskie, ētiskie un sadzīves aspekti. 2016. 6., 17., 27.-28.lpp. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/media/2938/download> [aplūkots 02.04.2022.].

⁷² Kalniņš E. 2010. 206. lpp.

⁷³ Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senāta Civillietu departamenta pētījums: Tiesību normu piemērošana laulāto mantiskajās attiecībās. 2007.

⁷⁴ Kalniņš E. Promocijas darbs. 2010. 167.lpp.

Tomēr gadījumā, kad laulātie vienojas par nekustamā īpašuma iegādi ģimenei, tad laulātajam, kurš pilda mājsaimniecības pienākumus, varētu būt apgrūtināti pierādīt līdzdalību nekustamā īpašuma iegādē sakarā ar to, ka piemēram, konkrētais laulātais rūpējas par bērnu audzināšanu, aprūpi, bērnu vadāšanu uz skolām un pulciņiem un mājsaimniecības aprūpi, šāda ģimenes un mājsaimniecības aprūpe kā algots darbs izmaksā samērā lielus līdzekļus. Bet paliek atvērts jautājums: vai ar šādu izmaksu aprēķinu konkrētajai ģimenei pietiktu kā pierādījums tam, ka bez šāda viena laulātā ieguldījuma būtu samazinājušies otra laulātā ienākumi, kas nodrošināja ģimenes nekustamā īpašuma iegādi? Atbilde rodama pierādīšanas iespējās. Kā risinājums varētu būt laulības līguma noslēgšana, kas var atvieglot pierādīšanas procesu.

No likumiskajām laulāto mantiskajām attiecībām izrietošais mantas kopības princips norāda uz to, ka laulības laikā iegūtā manta ir laulāto kopīgā manta un šaubu gadījumā jāpieņem, ka manta pieder katram puse domājamā daļa saskaņā ar CL 89. panta 2. daļu. Līdz ar to, kamēr nav pierādīts atsevišķas mantas statuss (CL 91. pants 1. daļa) vai nav ipso jure nekustamā īpašuma atsevišķas mantas statuss, tikmēr trešajām personām jāvadās no pretēja fakta esības – zemesgrāmatā ierakstītais nekustamais īpašums nav ierakstītā laulātā atsevišķā manta, bet abu laulāto kopīgā manta.⁷⁵ No tā secināms, ka strīdus gadījumā laulātajiem ir jāpierāda, ka tā ir laulāto atsevišķā manta, kas sakrīt ar civilstrīdu risināšanas pamatprincipu, ko nosaka CPL 10. panta 1. daļa - sacīkstes principu⁷⁶.

Piedziņas gadījumā uz laulāto kopīgo mantu laulātais var izmantot CL 100. panta 2. daļā dotās tiesības un prasīt laulāto mantas dalīšanu un viņa daļas atsvabināšanu no piedziņas. Tomēr balstoties uz laulāto kopmantas principu likumiskajās mantiskajās attiecībās, autore neuzskata, ka patiesas laulības pastāvēšanas laikā (kad laulātie dzīvo kopā un tām ir kopīga mājsaimniecība) iegādātajam nekustamajam īpašumam laulātajiem ir jāpierāda nekustamā īpašuma piederība, jo tas jau ir pierādīts ar to, ka īpašums ir iegādāts pastāvējušas laulības laikā, ja vien zemesgrāmatā nav norāde par to, ka tā ir viena laulātā atsevišķā manta.

Ja puses neapmierina laulāto likumisko mantisko attiecību veids, tad laulājamie jau pirms laulības noslēgšanas var slēgt laulību līgumu, piemēram, par visas mantas šķirtību. Uz laulību līgumiem, tāpat kā jebkuriem citiem līgumiem, attiecas vispārīgie līgumu un darījumu noslēgšanas noteikumi gan par līguma dalībniekiem, līguma priekšmetu, pušu gribas izteikumiem, līguma sastāvdaļām un formu saskaņā ar CL 1404. pantu, gan arī speciālie noteikumi par laulības līguma noslēgšanu. Laiks, kad var tikt noslēgti laulību līgumi pirms

⁷⁵ Latvijas Republikas Civillietu departamenta 29.04.2020, lēmums lietā Nr. SKC-107/2020., 9.1., 10.p. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/civillikums/pirma-dala-gimenes-tiesibas-26-381pants/pirma-nodala-lauliba-26-145pants> [aplūkots 27.02.2022.].

⁷⁶ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998.

laulības, ir nosacījums, ka drīz pēc tam ir jāseko arī pašas laulības noslēgšanai, jo laulību līgums ir spēkā tikai ar laulības noslēgšanas brīdi, pretējā gadījumā laulību līgums nav spēkā.

Laulību līgumi var saturēt arī rīkojumu nāves gadījumam, tomēr šāds laulību līgums ir pakļauts arī vispārīgiem noteikumiem par mantojuma līgumiem. Ja mantojuma līgums tiek slēgts pirms laulības līguma, tad līgumiskais mantinieks ir primārais attiecībā pret laulāto un laulības līgumā manta, kas minēta mantojuma līgumā, nevar tikt iekļauta bez līgumiskā mantinieka piekrišanas⁷⁷.

Autore secina, ka slēdzot divus tiesiskus darījumus, kuros iekļautas tiesības uz laulāto mantu, tiesības tiek dalītas prioritārā secībā kādā tika slēgti darījumi jeb kādā secībā tika izteikta personas griba konkrētajos tiesiskajos darījumos. Tātad abi tiesiskie darījumi jāskata kopsakarā, izvērtējot, kuram tiesiskajam darījumam dodama priekšroka pamatojoties uz CL 1404. pantu.

Slēgt laulību līgumu ir personiskas tiesības, tāpēc to slēdzējus nevar atvietot pilnvarnieki. Laulību līgumus slēdz notariālā kārtībā, personīgi klātesot vienā laikā abiem laulātajiem. Arī judikatūra norāda uz to, ka laulību līgumam ir jābūt noteiktā formā⁷⁸. CL 1475. panta 1. daļa noteic, ka darījuma formas neievērošana tajos gadījumos, kad formu prasa likums, vai kad līdzīgi darījuši no tās atkarīgu sava darījuma spēku, padara pašu darījumu par spēkā neesošu. CL 1475. panta otrā daļa noteic, ka līdzēju iepriekšējām norunām nav nekāda tiesiski saistoša spēka. Tāpat papildus CL 1486. pants noteic, ka tajos gadījumos, kuros likums noteic taisīt darījumu pie notāra, iepriekšēja vienošanās vien, kaut arī izteikta sevišķajā aktā, ir bez jebkāda spēka un nedod prasības tiesību. Tātad starp pieteicējiem noslēgtā vienošanās atzīstama par neatbilstošu CL 115. pantā noteiktai darījuma formai – noslēgtam notariālā kārtībā, tāpēc saskaņā ar CL 1475. panta un CL 1486. panta noteikumiem šāds darījums nav spēkā. Līdz ar to attiecībā uz trešajām personām šāda vienošanās nevar būt saistoša, tā nerada savstarpējas prasības tiesības starp laulātajiem un arī nevar tikt reģistrēta laulāto mantisko attiecību reģistrā, jo pirmkārt, nav ievērota reģistrācijai nepieciešamā darījuma forma un otrkārt, darījums nav spēkā esošs⁷⁹.

Ja saskaņā ar CL 33. pantu nepilngadīgais slēdz laulību un slēdz arī laulību līgumu, tad šo līgumu ir jāslēdz klātesot arī viņa likumiskajam pārstāvim.

Saskaņā ar CL 140. pantu laulāto mantisko attiecību līgumam ir jābūt ierakstītam mantisko attiecību reģistrā, turklāt reģistru izdara uz abu vai viena laulātā attiecīgā kārtā

⁷⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 25.03.2009. spriedums lietā nr. SKC – 113. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2009> [aplūkots 25.02.2022.].

⁷⁸ Administratīvā rajona tiesa Rēzeknes tiesu nama 11.02.2014. spriedums lietā Nr. A420403913, [11.3], [11.4]. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/147936.pdf> [aplūkots 25.02.2022.].

⁷⁹ Administratīvā rajona tiesa Rēzeknes tiesu nama 11.02.2014. spriedums lietā Nr. A420403913, [11.3], [11.4]. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/147936.pdf> [aplūkots 25.02.2022.].

apliecināta pieprasījuma vai tiesas nolēmuma pamata. Izraksti no ierakstiem laulāto mantisko attiecību reģistriem nekavējoties tiek izsludināti oficiālajā laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”⁸⁰ un par nekustamo mantu paziņojumi zemesgrāmatu nodaļai ierakstīšanai zemesgrāmatās. Šāda reģistrācija dara publiski zināmu informāciju visiem. Tomēr laulības līguma reģistrācija nav obligāta, ja laulību līgums paliek saistošs tikai laulātajiem. Ja mērķis ir, lai laulību līgums būtu saistošs gan trešajām personām, gan kreditoriem, tad laulību līguma reģistrācija ir obligāta saskaņā ar CL 115. panta 2. daļu⁸¹. Savukārt laulāto mantas sadalīšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības, arī trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā. Laulības līguma noteikumi, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu, nav saistošas trešajām personām. Kreditori un trešās personas var realizēt savas tiesības uz piedziņu, neapstrīdot laulības līgumu un neatkarīgi no laulības līguma noteikumiem, tas attiecināms arī uz dāvinājuma līgumiem.⁸²

Laulību līguma noteikumi un saturs nevar būt tāds, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu, jo šādi noteikumi un saturs trešās personas nesaista. Jēdzienu „iegūta tiesība” var definēt kā subjektīvu privāttiesību, kas radusies uz likumā noteikta tiesiska pamata un pieder konkrētam tiesību subjektam, turklāt neatkarīgi no tā, vai tiesību subjekts šo tiesību ieguvis uz tiesiska darījuma vai likuma pamata. CL 115. panta 2. daļa attiecas vienīgi uz trešo personu iegūtajām naudā novērtējamām tiesībām, turklāt ne tikai uz šāda veida absolūta rakstura jeb absolūtām tiesībām (t.i., uz trešo personu īpašuma un citām lietu tiesībām, intelektuālā īpašuma tiesībām, no akcijām vai SIA kapitāla daļām izrietošajām tiesībām), bet arī uz trešo personu (kreditoru) iegūtajām saistību tiesībām.⁸³

Lai salīdzinātu laulāto likumiskās mantiskās attiecības ar laulāto līgumiskajām mantiskajām attiecībām par laulāto mantas kopību, jāsecina, ar ko tās atšķiras. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības no laulāto līgumiskām mantiskām attiecībām par laulāto mantas kopību atšķiras ar to, ka laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās ir divi savstarpēji nošķirami mantas veidi⁸⁴ – katra laulātā atsevišķā manta un laulāto laulības laikā iegūta kopīgā manta, bet laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās par laulāto mantas kopību tikai viens

⁸⁰ Juristam: Laulības līgums – mūsdienu nepieciešamība? Pieejams: <https://juristam.lv/civillikums/laulibas-ligums-musdienu-nepieciešamiba.html> [aplūkots 27.02.2022.].

⁸¹ Vēbers J. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans īpašums, 2000, 40., 53.lpp.

⁸² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 28.01.2009. spriedums lietā Nr. SKC – 37. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2009> [aplūkots 25.02.2022.].

⁸³ Kalniņš E. Promocijas darbs, 2010, 274., 275.lpp.

⁸⁴ Latvijas Republikas Civillietu departamenta 29.04.2020, lēmums lietā Nr. SKC-107/2020. 11.p. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/civillikums/pirma-dala-gimenes-tiesibas-26-381pant/pirma-nodala-lauliba-26-145pant> [aplūkots 27.02.2022.].

veids – gan pirms laulības, gan laulības laikā iegūta manta ir laulāto kopīgā manta. Šiem abiem veidiem pilnīgi pretējs ir laulāto līgumiskās mantiskās attiecības par laulāto mantas šķirtību – gan pirms laulības, gan laulības laikā iegūtā manta ir atsevišķā manta.

Laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās tiesiskās sekas un pluss un ir tas, ka: tiek saglabāta ģimenes ideoloģija tam, ka ģimenei ir kopīga manta gan ģimenes, gan mājsaimniecības uzturēšanai; pastāv sievietes un vīrieša vienlīdzības princips, ka katrs ģimenes labā iegulda no savas puses cik vien tas ir iespējams un nepieciešams; laulāto likumiskās mantiskās attiecības balstās uz kopīgas mantas prezumpciju, ja vien nepierāda, ka tā ir laulātā atsevišķā manta; katrs laulātais patur mantu, kas piederējusi pirms laulības; katrs laulātais patur mantu, ko viņš iegūst laulības laikā kā atsevišķo mantu; gadījumā, kad laulāto mantu pārvalda viens no laulātajiem, ir nepieciešama otra laulātā piekrišana, jo laulība balstīta uz abu kopīgām interesēm; mantisko attiecību dalīšanā darbojas taisnīguma, līdztiesības un vienlīdzības principa nodrošināšana.

Laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās mīnusi: gadījumā, kad laulāto mantu pārvalda viens no laulātajiem, otram laulātajam var šķist par apgrūtinājumu, ka jāprasa otra laulātā piekrišana mantas pārvaldīšanā, lietošanā, saistību nodibināšanā. Autoresprāt, tas nav mīnuss, bet gan tikai taisnīguma nodrošināšana. Tomēr kā mīnuss var rasties tad, kad laulātie šķiras un notiek mantas dalīšana vai mantojuma lietā manta tiek dalīta ar pārdzīvojušo laulāto.

Ņemot vērā to, ka Latvijā laulību līgumi nav tik izplatīti, tad var secināt, ka: iedzīvotājus apmierina laulāto likumisko mantisko attiecību režīms, kam pamatā ir mantas kopība; laulību neuztver kā organizāciju vai uzņēmumu, kas balstīta uz materiālām vērtībām; mantisko attiecību sistēma jau ir pietiekami sarežģīta, ka nevēlas veikt salīdzinājumus, kā būtu labāk, paļaujoties uz to, ka likumiskās mantiskās attiecības ir neregulētas atbilstoši sabiedrības vajadzībām.

2.1. Līgums par visas laulāto mantas šķirtību

Lai gan laulības līgumus laulātie mēdz noslēgt arī tad, kad kopdzīvē aizvadīti jau daudzi gadi, visbiežāk interese par tiem tiek izrādīta pirms kāzām, reāli tos noslēdzot īsi pēc laulības noslēgšanas.⁸⁵ Laulību līgums par visas laulāto mantas šķirtību ir Latvijā populārākais laulības līguma veids⁸⁶.

⁸⁵ Latvijas notārs: Vairums laulības līgumu tiek noslēgti īsi pēc kāzām – augustā to skaits sāk būtiski pieaugt. Pieejams: <https://www.latvijasnotars.lv/articles/vairums-laulibas-ligumu-tiek-noslegt-isi-pec-kazam-augusta-to-skaits-sak-butiski-pieaugt> [aplūkots 27.02.2022.].

⁸⁶ Lursoft statistika. Laulāto mantisko attiecību līgumu reģistrs. Pieejams: https://www.lursoft.lv/estadistic?act=UR_STAT&groupid=Imar [aplūkots 25.02.2022.].

CL 117. pants norāda uz to, ko nozīmē, ja laulātie noslēguši laulību līgumu par visas laulāto mantas šķirtību. Ja ir noslēgts laulību līgums par visas mantas šķirtību, tad katrs laulātais patur viņam pirms laulības piederējušo mantu un arī laulības laikā viņš var to patstāvīgi iegūt, lietot un ar to rīkoties neatkarīgi no otra laulātā. Tā ir laulāto vienošanās, ka visa, gan pirms laulības, gan tās laikā iegūtā, manta ir katram sava nevis kopīga. Līdz ar to laulātie viens no otra ir neatkarīgi un var pirkt, pārdot, ieķīlāt, dāvināt savu mantu, kad un kam vien vēlas, ar otru laulāto sava rīcība nav jāaskaņo, piemēram, pārdodot nekustamo īpašumu. Arī laulības šķiršanas gadījumā manta nav jādala. Katram pieder tas, ko viņš ieguva kā pirms laulības, tā arī laulības laikā. Citiem vārdiem sakot – katra no pusēm patur īpašumtiesības uz savu kustamo un nekustamo mantu⁸⁷. Kā jau iepriekš autore minēja, ka galvenā atšķirība ir tā, ka mantas šķirtība attiecas uz visu abu laulāto mantu. Tātad laulību līgumu par visu laulāto mantas šķirtību nevar nostiprināt tikai par noteiktu mantas daļu, piemēram, ka tas attiecas tikai uz nekustamo mantu, jo laulāto visas mantas šķirtības režīmā nav pieļaujama jebkāda laulāto kopīgā manta vai atsevišķā manta. Pats nosaukums laulāto līgums par visas mantas šķirtību jau nosaka, ka visa manta ir šķirta un nav nekādas kopīgas mantas un līdz ar to nav arī atsevišķās mantas, kā pretēji tam ir laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās vai laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās par laulāto mantas kopību.

Ar laulību līgumu laulātie nosaka mantisko attiecību režīmu⁸⁸. Ar laulību līgumu var noteikt arī kārtību, kā rīkoties laulības šķiršanas vai laulātā nāves gadījumā. Laulības līgums 2008. – 2009. gados laulātajiem bija gandrīz vai vienīgā iespēja, kā pasargāt ģimeni no visa īpašuma pazaudēšanas, ja vienam no laulātajiem rastos finanšu problēmas. Laulību līgumos tiek ierakstīta diezgan detalizēta informācija. Papildu ierastajiem īpašuma objektiem (nekustamais īpašums, transports, kapitāla daļas uzņēmumos, uzkrājumi) parādās sadzīves tehnika, galda piederumi, dzīvnieki, dārglietas un tā tālāk. Bieži vien laulības līgumā puses cenšas iepriekš noteikt bērnu audzināšanas kārtību šķiršanās gadījumā, konstatējot neuzticību,⁸⁹ lai gan laulību līgumā var vienoties par laulāto mantiskajām tiesībām, ne personiskajām. Dokumentu var izstrādāt gan patstāvīgi, gan ar speciālistu palīdzību.

Saskaņā ar CL 118. un CL 119. pantu laulātais nevar otra laulāto mantu pārvaldīt, lietot un rīkoties bez viņa piekrišanas. Ja laulātais pārvalda otra laulāto mantu, tad tas laulātais, kura

⁸⁷ Latvijas notārs: Vairums laulības līgumu tiek noslēgti īsi pēc kāzām – augustā to skaits sāk būtiski pieaugt. Pieejams: <https://www.latvijasnotars.lv/articles/vairums-laulibas-ligumu-tiek-noslegti-isi-pec-kazam-augusta-to-skaits-sak-butiski-pieaugt> [aplūkots 27.02.2022.].

⁸⁸ Vitte Ā. Laulības līgumi: skaits un dinamika. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/134994-laulibas-ligumi-skaits-un-dinamika/> [aplūkots 27.02.2022.].

⁸⁹ Skrastiņš J. Laulības līgums: cik maksā un kam tas ir vajadzīgs? Pieejams: <https://www.delfi.lv/finhack/izprast/laulibas-ligums-cik-maksa-un-kam-tas-ir-vajadzigs?id=53039575> [aplūkots 27.02.2022.].

mantu pārvalda, var prasīt no otra laulātā par to norēķinu. Bet tas laulātais, kurš pārvalda otra laulātā mantu, atbild par radītajiem zaudējumiem, kuri cēlušies tikai aiz rupjas neuzmanības un no brīža, kad pārvaldības tiesības ir beigušās, kā arī radies pienākums atdot mantu, tādā gadījumā atbildot uz vispārējiem pamatiem. Tātad, lai kāds no laulātajiem valdītu otra mantu, ir nepieciešama otra piekrišana un par otra laulātā mantas pārvaldīšanu var iestāties atbildība.

Sarežģītāks var izrādīties jautājums par katra laulātā piedalīšanos ģimenes un kopīgās māsaimniecības izdevumos samērīgi ar savu mantas stāvokli, jo nav noteikts, kā laulātais var zināt, kāds precīzi ir otra laulātā mantiskais stāvoklis, piemēram, darba alga, kas iespējams ir mainīga, un kādi ir citi otra laulātā ienākumi. Taisnīguma nodrošināšanai ar uzticību vien, ka otrs laulātais teiks patiesību par savu mantisko stāvokli, ir par maz. CL 120. pantā ietverta jēdzienu “samērīgi ar savu mantas stāvokli” katra laulību līguma puse var izmantot sev maksimāli izdevīgi, piemēram, nenorādot savu patieso mantas stāvokli. CL jēdzienu “samērīgi ar savu mantas stāvokli” iespējams varētu noregulēt detalizētāk, lai nerastos situācijas, ka laulātais noteiktā situācijā var uztvert to, ka “samērīgi ar savu mantas stāvokli” ir tas, cik laulātajam paliek pāri pēc paša vajadzību vai vēlmju nodrošināšanas vai tas ir domāts noteikts procentu apjoms, vai tas ir tas, ko viņš ir norādījis otram laulātajam. Tāpēc, ja laulību līgums ļauj detalizēti vienoties par laulāto mantiskajām attiecībām, tad arī jēdzienam “samērīgi ar savu mantas stāvokli” būtu jābūt precīzi definētam. Ja to nenosaka likums, tad laulātajiem ir pašiem iespēja vienoties par jēdziena “samērīgi ar savu mantas stāvokli” izpratni un definēt to laulību līgumā.

Ja ir noslēgts laulību līgums par laulāto visas mantas šķirtību, tad katrs laulātais atbild ar savu mantu saskaņā ar CL 121. pantu. Laulātie atbild ar savu mantu nozīmē to, ka par saviem parādiem, katrs laulātais atbild tieši ar savu mantu, kas atbilst laulāto visas mantas šķirtības jēgai un katra laulātā brīvai un neaprobežotai rīcībai ar savu mantu⁹⁰. Slēdzot laulību līgumu par visas mantas šķirtību, tiek pasargāta otra laulātā manta, kas iespējams ir galvenais iemesls tam, lai slēgtu tieši laulību līgumu par visas mantas šķirtību.

CL 122. pants nosaka, ka, ja viens laulātais atsavina vai ieķīlā otra laulātā kustamo lietu, persona, kas to saņēmusi, atzīstama par lietas labticīgu ieguvēju vai ķīlas ņēmēju, ja tā nav zinājusi vai tai nav vajadzējis zināt, ka lieta pieder otram laulātajam vai abiem laulātajiem un ka tā atsavināta vai ieķīlāta pret otra laulātā gribu. CL 122. pants norāda uz to, ko darīt situācijā, kad laulātais atsavina otra laulātā kustamo mantu, neievērojot labas pārvaldības principu vai apzināti vai neapzināti. Ja labas pārvaldības princips ir neievērots apzināti, tad tam laulātajam, kas to nav ievērojis, ir jāatbild ar savu atsevišķo mantu un jāatlīdzina zaudējumi saskaņā ar CL

⁹⁰ Vēbers J. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans īpašums, 2000, 46.lpp.

119. pantu. Tomēr uz kustamo mantu, kas ir reģistrēta laulāto mantisko attiecību reģistrā nevajadzētu rasties situācijai, ka tiek atsavināta otra laulātā kustamā manta bez laulātā piekrišanas, tādā gadījumā vairs nevar pastāvēt labticīgā ieguvēja tiesība, jo laulāto mantisko attiecību reģistrs ir publisks un līdz ar to visiem pieejams. Attiecībā uz otra laulātā nekustamajiem īpašumiem atsavināšana nevar rasties, jo zemesgrāmatā jau ir rakstīts nekustamās mantas īpašnieks. Zemesgrāmatas apskate ir pats par sevi saprotama lieta pirms nekustamā īpašuma iegādes. Turpretim par laulību līgumu iespējamību varētu šķist, ka zina visi, tomēr laulību līgumi Latvijā nav tik izplatīti, līdz ar to, slēdzot darījumus, iespējams, ka pat neieskatās laulāto mantisko attiecību reģistrā. Tomēr labticīgā ieguvēja tiesības var tikt ņemtas vērā, ja izpildās CL 122. panta abi nosacījumi par to, ka labticīgais ieguvējs nav zinājis vai arī nav vajadzējis zināt, ka lieta pieder otram laulātajam vai abiem laulātajiem un, ka tā atsavināta vai ieķīlāta pret otra laulātā gribu.

Sakarā ar to, ka laulātie var laulību līgumu izbeigt jebkurā laikā, tomēr nenosakot tā vietā mantas kopību, tad balstoties uz CL 123. pantu laulātie turpina savas mantiskās attiecības saskaņā ar CL 89. pantu - likumiskajām mantiskajām attiecībām. Bet trešo personu tiesības paliek spēkā, lai trešo personu tiesības tiktu aizsargātas.

Ar laulības līgumu noteiktā mantisko attiecību sistēma izbeidzas ar viena vai abu laulāto nāvi vai ar laulības šķiršanu, vai ar laulības atzīšanu par spēkā neesošu, vai ar laulāto vienošanos, vai ar tiesas spriedumu pēc viena laulātā prasības.⁹¹

Ja laulātie, atceļot laulību līgumu par laulāto mantas šķirtību, vienlaicīgi noslēdz līgumu par laulāto mantas kopību, tad visa abu laulāto manta tiek ieķīlāta mantas kopībā, izņemot to mantu, ko viņi jaunajā līgumā noteikuši kā katra atsevišķo mantu. Bet, ja laulātie pāriet uz likumiskajām mantiskajām attiecībām, viņiem ir tiesības noteikt, kāda uz izbeigšanās brīdi esošā manta turpmāk būs viņu kopīgā manta un kāda katra laulātā atsevišķā manta.⁹² Tas nozīmē, ka laulātie jebkurā laikā var izbeigt laulību līgumu, un laulāto manta, kas laulību līguma pastāvēšanas laikā piederēja vienam vai abiem laulātajam, var nonākt otra vai abu laulāto īpašumā, trešo personu intereses neskarot.

Apkopojot iepriekš minēto informāciju, autore nonāk pie secinājuma, ka līgumiskajās mantiskajās attiecībās par laulāto mantas šķirtību pluss ir tas, ka: ir iespēja izvairīties no strīda par mantas piederību laulāto starpā; ir skaidrība par laulātā mantas statusu mantošanas procesā, novēršot strīdus starp pārdzīvojušo laulāto un citiem mantiniekiem⁹³; laulību līgums ir īpaši

⁹¹ Vēbers J. 2000, 47.lpp.

⁹² Ibid.

⁹³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 25.03.2009. spriedums lietā Nr. SKC – 113. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2009> [aplūkots 27.02.2022.].

svarīgs dokuments laikā, kad vairums īpašumu tiek iegādāti kredītā⁹⁴; laulību līgums ir jāslēdz vienīgi pie zvērināta notāra, klātesot abiem laulātajiem, taisnīguma nodrošināšanai; vēršoties pie notāra, lai sastādītu laulību līgumu, notāra pienākums ir izskaidrot laulātajiem viņu tiesības, pienākumus un sekas⁹⁵; laulību līgumi, kas reģistrēti laulāto mantisko attiecību reģistrā, ir saistoši trešajām personām, tātad otra laulātā manta tiek pasargāta; tieši mantas dalīšanu īpaši atvieglo tas, ka pārim ir laulības līgums ne tikai šķirot laulību pie notāra, bet, jo īpaši – tiesā⁹⁶; laulību līgumos ir iespēja ietvert diezgan detalizētu informāciju atbilstoši katra laulātā interesēm⁹⁷; noslēdzot laulību līgumu, laulātie garantē savu tiesību aizsardzību.

Līgumiskajās mantiskajās attiecībās par laulāto mantas šķirtību nosacīti mīnuss ir tas, ka laulību līgums ir jāslēdz vienīgi pie zvērināta notāra, klātesot abiem laulātajiem – nevar noslēgt kā jebkuru vienošanos jeb darījumu; laulību līguma noslēgšanas kārtība pie notāra ir papildus izmaksas kā arī par valsts nodevu par reģistrāciju⁹⁸; izmaksas par konsultāciju pie advokāta, ja tāda ir nepieciešama; ir iespējama laulības līguma anulēšana, ja līgums noslēgts ar mērķi izvairīties no civiltiesiskās vai krimināltiesiskās atbildības⁹⁹.

2.2. Līgums par laulāto mantas kopību

Kā laulātie var izvēlēties noslēgt laulāto mantisko attiecību līgumu par visas mantas šķirtību, tā laulātie var arī izvēlēties slēgt laulāto mantisko attiecību līgumu par mantas kopību. Tas nozīmē, ka laulātie ir atteikušies no laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām un ir izvēlējušies laulāto līgumisko mantisko attiecību režīmu. Laulāto mantisko attiecību līgumu par laulāto mantas kopību regulē CL 124. – 139. panti, kas ir speciālās tiesību normas. Laulāto mantisko attiecību līgumu par mantas kopību nozīme ir skaidrota CL 124. pantā. Mantas kopība laulību līguma izpratnē nozīmē, ka laulāto manta ir apvienota vienā kopīgā nedalāmā masā, gan

⁹⁴ Valsts pārvaldes pakalpojumu portāls Latvija.lv: Laulības līgums. Pieejams: https://latvija.lv/lv/DzivesSituacijas/gimene/Laulibas_Ligums#show2 [aplūkots 27.02.2022.].

⁹⁵ Valdovska A. Kas ir laulības līgums jeb laulāto mantisko attiecību līgums? Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/233609-kas-ir-laulibas-ligums-jeb-laulato-mantisko-attiecibuligums/> [aplūkots 21.04.2022.].

⁹⁶ Latvijas notārs: Vairums laulības līgumu tiek noslēgti īsi pēc kāzām – augustā to skaits sāk būtiski pieaugt. Pieejams: <https://www.latvijasnotars.lv/articles/vairums-laulibas-ligumu-tiek-noslegti-isi-pec-kazam-augusta-to-skaits-sak-butiski-pieaugt> [aplūkots 27.02.2022.].

⁹⁷ Skrastiņš J. Laulības līgums: cik maksā un kam tas ir vajadzīgs? Pieejams: <https://www.delfi.lv/finhack/izprast/laulibas-ligums-cik-maksa-un-kam-tas-ir-vajadzigs?id=53039575> [aplūkots 27.02.2022.].

⁹⁸ Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs: Laulību līguma reģistrācija. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/ligumu-vai-komerckilu/laulato-mantisko-attiecibu-ligumi/jauns/laulibu-ligums/apmaks-nodevas/> [aplūkots 27.02.2022.].

⁹⁹ Latvijas Notārs: Vairums laulības līgumu tiek noslēgti īsi pēc kāzām – augustā to skaits sāk būtiski pieaugt. Pieejams: <https://www.latvijasnotars.lv/articles/vairums-laulibas-ligumu-tiek-noslegti-isi-pec-kazam-augusta-to-skaits-sak-butiski-pieaugt> [aplūkots 27.02.2022.].

tā manta, kas ir iegūta pirms laulības, gan laulības laikā iegūtā manta, izņemot atsevišķo mantu, par ko laulātie tieši bija vienojušies. Tātad kopīgā manta laulības laikā nepieder nevienam laulātajam atsevišķā daļā, bet, ja ir noteikta laulāto atsevišķā manta, tā neietilpst laulāto mantas kopībā.

Laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās par laulāto mantas kopību ir mantas kopības institūts, bet laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās ir laulāto kopīgās mantas institūts. Atšķirība ir tāda, ka mantas kopība rodas uz līguma pamata, bet kopīgās mantas institūts rodas uz likuma pamata. Mantas kopībā apvienotajā mantā kā nedalītajā kopīpašumā katram laulātajam nav domājamās daļas. Turpretim kopīgās mantas institūts ļauj uz līguma pamata apvienot un papildus ietvert kopīgajā mantā atsevišķus objektus no katra laulātā pirms laulības vai laulības laikā iegūtās mantas. Kopīgās mantas institūts ir daļēja kopīpašuma paveids, kur katram laulātajam ir noteiktas vai nosakāmas domājamās daļas.¹⁰⁰

Laulātajiem pastāv arī pienākums vienoties, kurš valdīs laulāto kopīgo mantu - kopīgi vai tikai viens no viņiem. Ja valdītājs paredzēts tikai viens no laulātajiem, tad mantas kopīgais valdītājs bez norēķina lieto un ar to rīkojas savā vārdā. Tomēr nekustamā īpašuma atsavināšanai, ieķīlāšanai vai apgrūtināšanai ar lietu tiesībām vajadzīga otra laulātā piekrišana, tāpat kā kustamās mantas dāvināšanai, ja šāds dāvinājums pārsniedz parasto nelielo dāvanu apmēru. Tam, kas valda kopīgo mantu, ir arī pienākums segt ģimenes un kopīgās mājtsaimniecības izdevumus.¹⁰¹ Laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās laulātie par mantiskajām attiecībām vienojas slēdzot līgumu, tāpat izpildot pienākumu vienoties, kurš valdīs laulāto kopīgo mantu, arī var slēgt vienošanos, tādā veidā to darot zināmu arī trešajām personām, lai izvairītos no domstarpībām, piemēram darījumu slēgšanā.

CL ir noteiktas otra laulātā tiesības atvietot mantas kopības valdītāju, piemēram, slimības vai prombūtnes dēļ. Tomēr otra laulātā atvietošana attiecas tikai uz kopīgā masā ietilpstošo mantu. Otra laulātā noslēgtos darījumus var apstrīdēt, ja darījums kaitē tās mantas interesēm, kas ietilpst mantas kopībā.¹⁰² Tātad abiem laulātajiem ir tiesības aizstāvēt mantas kopību tiesā. Šādā gadījumā jāpierāda, ka otram laulātajam nav bijis pamata viņu atvietot darījumos, tas attiecas tikai uz laulāto mantas kopībā ietilpstošo mantu.

Tāpat kā laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās, tā arī laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās par mantas kopību ir iespējama atsevišķā manta, kur saskaņā ar CL 125. pantu noteikts, ka atsevišķā manta ir tā, ko laulātie laulību līgumā ir noteikuši kā atsevišķo mantu, līdz ar to atsevišķā manta neietilpst mantas kopībā, tādā veidā saglabājot mantas kopības

¹⁰⁰ Vēbers J. 2000, 49.lpp.

¹⁰¹ Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.

¹⁰² Ibid.

jēgu¹⁰³. No tā izriet, ka noslēdzot laulību līgumu par laulāto mantas kopību, vienam laulātajam pirms laulības piederējusi manta pēc laulību līguma noslēgšanas var nonākt pie otra laulātā kā atsevišķā manta, kas līdzinātos dāvinājuma līgumam vai tiesību zaudēšanai uz sev piederējušo atsevišķo mantu, kas bija pirms laulību līguma noslēgšanas par mantas kopību.

Tomēr katrs laulātais ar savu atsevišķo mantu rīkojas patstāvīgi. Tātad, ja laulātie nav īpaši vienojušies par atsevišķo mantu, tad visa laulāto manta ar laulību līguma noslēgšanu pāriet laulāto kopīpašumā. Ir jānorāda, kāda atsevišķā manta ir katram laulātajam vai vienam no viņiem. Vai arī jānorāda, ka atsevišķā manta vispār netiek noteikta. Ja līgumā par atsevišķo mantu nekas nav norādīts, tad laulātajiem atsevišķā manta vispār nav un visa manta ir apvienota mantas kopībā. Atsevišķās mantas apmērs nav aprobežots, tomēr pēc likuma jēgas atsevišķai mantai nevar būt noteicošā loma šī līguma radītajās mantiskajās attiecībās.¹⁰⁴ Gadījumā, ja laulātie ir vienojušies par laulāto atsevišķo mantu un, ja laulāto kopīgās mantas nepietiek ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumiem, tad katram laulātajam ar savu atsevišķo mantu ir samērīgi jāpiedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumiem¹⁰⁵, kas atbilst mantas kopības principam, kā arī vienlīdzības un taisnīguma principam. Laulātie ir noslēguši laulību līgumu par mantas kopību, līdz ar to mantas kopībā ietilpstošo mantu nevar izslēgt no atbildības sekām. Tātad laulātais ar savu atsevišķo mantu un, ja tās nepietiek – mantas kopībā ietilpstošo mantu atbild par savām saistībām, kas cēlušās pirms laulības, par savām saistībām, kas ceļas no pienākuma uzturēt vecākus vai vecvecākus, par saistībām, kas ceļas no mantojuma, ko viņš pieņēmis ar otra piekrišanu, par savām saistībām, kas ceļas no viņam piederoša patstāvīga uzņēmuma, kurš ir viņa atsevišķā manta, vai patstāvīgas nodarbošanās, par visām citām savām saistībām, ko viņš uzņēmis ar otra laulātā piekrišanu.

Laulātais ar savu atsevišķo mantu atbild par otra laulātā parādiem, kas veikti ģimenes un kopīgās mājsaimniecības labā, tikai tad, ja mantas kopībā ietilpstošās un otra laulātā atsevišķās mantas nepietiek.¹⁰⁶ Tātad primāri laulātais, kas izveidojis parādus ģimenes un mājsaimniecības vajadzībām atbild ar mantas kopībā ietilpstošo mantu, tad ar savu atsevišķo mantu, un tikai pēc tam otrs laulātais atbild ar savu atsevišķo mantu. Secināms, ka parādsaistību dēļ pie noslēgta laulību līguma par mantas kopību var ciest abu laulāto manta, jo slēdzot laulību līgumu par mantas kopību, laulātie vienojās par abu laulāto mantas apvienošanu vienā masā, gan to, kas laulātajiem piederējusi pirms laulības, gan laulības laikā iegūto.

¹⁰³ Ciematniece I. Laulāto mantisko attiecību regulējums Latvijā no 19.gs. vidus līdz mūsdienām. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/175718-laulato-mantisko-attiecibu-regulejums-latvija/> [aplūkots: 25.02.2022.].

¹⁰⁴ Vēbers J. 2000, 51.lpp.

¹⁰⁵ Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.

¹⁰⁶ Ibid.

Jebkurai tiesiskai darbībai ir nepieciešama otra laulātā piekrišana. Ja viens laulātais ir saņēmis mantojumu ar visām tā izrietošajām saistībām un to pieņēmis bez otra laulātā piekrišanas, tad viņš atbild tikai ar savu atsevišķo mantu¹⁰⁷. Jo slēdzot laulību līgumu, tajā nevar prognozēt laulātā mantošanas iespējas un tiesības, kā arī mantošanas tiesības ir personiskas tiesības pieņemt vai nepieņemt mantojumu.

Laulātais tikai ar savu atsevišķo mantu atbild tad, ja viņš noslēdzis saistības uz sava rēķina vai bez otra laulātā piekrišanas un par saistībām, ko viņš noslēdzis, aizskarot otram laulātajam piešķirtās tiesības uz mantas kopībā ietilpstošo mantas valdījumu. Bet, ja mantas kopībā ietilpstošā manta ir guvusi labumu sakarā ar to, ka laulātais noslēdzis saistības, aizskarot otram laulātajam piešķirtās tiesības uz mantas kopībā ietilpstošo mantas valdījumu, tad ir jāpiemēro noteikumi par netaisnu iedzīvošanos.¹⁰⁸ Tātad laulātais var atprasīt no otra laulātā gūtos labumus un, lai atdod viņam to, ar ko un par cik otrs iedzīvojies.

Balstoties uz CL 127. pantu, laulātajiem ir pienākums ierakstīt zemesgrāmatās gan nekustamo īpašumu kā mantas kopību, gan lietu tiesības, un katrs laulātais var prasīt, lai zemesgrāmatās ieraksta uz abu laulāto vārda sakarā ar to, ka tā ir laulāto mantas kopība. Tātad noslēdzot laulību līgumu par laulāto mantas kopību, kas reģistrēts laulāto mantisko attiecību reģistrā, papildus tam laulātajiem tiesības uz nekustamo īpašumu kā kopīpašumu ir jāreģistrē zemesgrāmatās, jo saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 1. pantu zemesgrāmatu ierakstiem ir publiska ticamība. Tas nozīmē, ka jebkura trešā persona var paļauties uz zemesgrāmatu ierakstu pareizību, arī pat tad, ja ieraksts ir kļūdainš¹⁰⁹. Autore secina, ka trešo personu interesēs priekšroka dodama zemesgrāmatu ierakstam attiecībā pret laulāto mantisko attiecību reģistru.

Laulātajiem tiek dota iespēja ne tikai nodibināt un pārgrozīt savas mantiskās attiecības ar laulību līgumu, bet tās izbeigt jebkurā laikā, kad tās ir kļuvušas neizdevīgas, apgrūtinošas vai nav tiesiskas saskaņā ar CL 134. pantu.

Laulāto mantas kopības princips norāda uz to, ka laulāto mantas valdītāji saskaņā ar CL 124. panta 1. daļu ir vīrs un sieva, tad viena laulātā nāves gadījumā pārdzīvojušais laulātais paliek personīgi atbildīgs par visiem mantas kopībā ietilpstošās mantas parādiem neatkarīgi no mirušā laulātā mantinieku atbildības – uz vispārēja pamata.¹¹⁰ Pārdzīvojušais laulātais var savu atbildību aprobežot, tas nozīmē pasargāt sevi no mantas kopībā ietilpstošajiem parādiem ar to, ka viņš ieguvis no mirušā laulātā mantojumu, ievērojot noteikumus par mantojuma pieņemšanu

¹⁰⁷ Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Balodis K. Ievads Civiltiesībās. Zvaigzne ABC, 2007., 383.lpp.

¹¹⁰ Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.

ar inventāra tiesību. Tātad saskaņā ar CL 709. pantu ne vēlāk par diviem mēnešiem no ziņu saņemšanas par mantojuma atklāšanos jāgriežas pie notāra ar lūgumu uzdot sastādīt inventāru.

Izbeidzot laulību līgumu par mantas kopību, ir jānolīdzina parādi, un, ja pēc tam vēl paliek mantas pārpalikums, tad tas izdalāms starp laulātajiem uz pusēm, ja vien laulību līgumā nav noteikts citādi. Katram laulātajam ir arī pienākums atlīdzināt to, ko viņš izmantojis savas atsevišķās mantas labā, ņemot no laulāto mantas kopībā ietilpstošās mantas, un tas pats pienākums atlīdzināt no mantas kopībā ietilpstošās mantas, ja laulātais ir izlietojis no savas atsevišķās mantas kaut ko laulāto mantas kopībai¹¹¹ No tā secināms, ka laulāto mantas dalīšana notiek tikai pēc tam, kad ir nokārtotas gan savstarpējās saistības, gan saistības ar trešajām personām, kas norāda uz to, ka trešo personu un kreditoru intereses tiek aizsargātas arī tad, ja laulātie slēdz laulību līgumu par laulāto mantas kopību.

Izbeidzot laulāto mantisko attiecību režīmu par laulāto mantas kopību un tajā pat laikā nav vēlējušies pāriet uz laulāto mantisko attiecību režīmu par laulāto mantas šķirtību, laulāto mantiskās attiecības tiek regulētas pēc laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām.¹¹² Autore secina, ka, slēdzot laulību par mantas kopību, laulību līguma priekšrocība ir tā, ka neskatoties uz to, kādu daļu katrs laulātais ievada laulāto mantas kopībā, pie laulības līguma izbeigšanas var noteikt atšķirīgas daļas, kas katram laulātajam pienāksies.

Kopsavilkumā par laulību līgumu, kas noslēgts par laulāto mantas kopību, autore saskata līdzīgus plusus un mīnus kā līgumiskajās mantiskajās attiecībās par laulāto mantas šķirtību, ar dažām atšķirībām. Piemēram, slēdzot laulību līgumu par mantas kopību, laulību līguma priekšrocība ir tā, ka neskatoties uz to, kādu daļu katrs laulātais ievada laulāto mantas kopībā, pie laulības līguma izbeigšanas var noteikt atšķirīgas daļas, kas katram laulātajam pienāksies, tomēr parādsaistību dēļ pie noslēgta laulību līguma par mantas kopību var ciest abu laulāto manta, jo slēdzot laulību līgumu par mantas kopību, laulātie vienojās par abu laulāto mantas apvienošanu vienā masā, gan to, kas laulātajiem piederējusi pirms laulības, gan laulības laikā iegūto.

Autore secina, ka cilvēki ir dažādi, ar dažādiem dzīves uzskatiem, dzīves apstākļiem un nepieciešamībām. Tam likumdevējs ir nodrošinājis trīs iespējas kā noregulēt laulāto mantiskās attiecības. Tomēr ņemot vērā Latvijā noslēgto laulību līgumu daudzumu, ir jāsecina, ka tas nav tas populārākais veids kā laulātie noregulē savas mantiskās attiecības, iespējams latviešu mentalitātes dēļ, vai izpratnes, ka ir pietiekami ar to, ka laulāto attiecības tiek noregulētas ar likumiskajām mantiskajām attiecībām, vai arī slēdzot laulību līgumus, laulību uztver kā

¹¹¹ Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.

¹¹² Ibid.

organizāciju, kas balstīta uz materiālām vērtībām dēļ, vai arī ir izveidojušies vēsturiski stereotipi, ka laulību līgumus slēdz laulātie, kam ir materiālās vērtības, ko dalīt jeb turīgi cilvēki (no pirmajiem, kas noslēdza laulību līgumus visi bija vācieši un tikai viens laulāto pāris bija latvieši¹¹³), vai tirgotāji, veikalnieki¹¹⁴, kas mūsdienu izpratnē iespējams ir cilvēki, kas nodarbojas ar komercdarbību. Uz to norāda laulību līgumos ietvertie objekti, piemēram, nekustamais īpašums, mehāniskie transporta līdzekļi, kapitāla daļas, noguldījumi, mazizmēra kuģošanas līdzekļi, traktortehnika, vērtspapīri, obligācijas¹¹⁵ un, protams, arī citas dažādas lietas, kas katram ir vērtīgas un svarīgas.

Jāsecina, ka tikai ar zināšanām, laulāto briedumu un atbildību par nākotni var nonākt pie secinājuma, ka laulību līgumi nekaitē laulāto attiecībām un ģimenei kā vērtībai.

Autores secinājums, ka laulāto mantisko attiecību līgumā nevar iekļaut dažādas ar laulību saistītas saistības, kā, piemēram, uzturlīdzekļu nodrošināšana laulāto bērniem jo laulību līgumā var iekļaut vienošanās tikai par laulāto mantiskajām attiecībām. Tomēr kā izņēmumu no laulību līgumu mantisko attiecību noregulējuma, varētu iekļaut, ka ar laulību līgumu var noregulēt jautājumus par uzturlīdzekļu nodrošināšanu laulāto bērniem, jo ģimene ir vērtība, kas jā saglabā un bērni ir tie, kuri visvairāk būtu jāsargā no iespējamām laulāto mantas dalīšanas problēmām. Tātad, ar uzvaru, ka tas ir izņēmums no laulāto mantiskajām attiecībām, CL 116. pantu varētu papildināt ar teikumu: laulātie laulību līgumā var vienoties par uzturlīdzekļiem bērniem pēc laulības šķiršanas.

¹¹³ Frīdenbergs L. 1940, 20.lpp.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Lursoft statistika: Laulāto mantisko attiecību līgumos reģistrēta manta. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=401 [aplūkots 16.02.2022.].

3. LAULĀTO LĪGUMISKO MANTISKO ATTIECĪBU REGULĒJUMS CITĀS VALSTĪS

1937. gada CL par paraugu tika ņemti labākie Vakareiropas, sevišķi Vācijas un Šveices, CL,¹¹⁶ tāpēc autore izvēlējās apskatīt gan Vācijas, gan Šveices, papildus tām arī kaimiņvalsts Lietuvas laulāto mantisko attiecību noregulējumu. Iespējams nosaukto valstu laulāto mantisko attiecību noregulējumā ir arī tādi noteikumi, ko varētu pārņemt arī Latvijas laulāto mantisko attiecību regulējums.

3.1. Vācija

Vācijas civilkodekss,¹¹⁷ tāpat kā LR CL, ļauj noslēgt laulību līgumu un atcelt vai mainīt mantisko attiecību režīmu arī pēc līguma noslēgšanas. Tas ļauj arī laulību līgumā ietvert noteikumus par pensiju tiesību pielīdzināšanu, bet tiem piemērojot arī Vācijas Pensijas izlīdzināšanas likuma 6. un 8. pantu. Laulību līgumam ir jābūt saskaņotam ar Vācijas spēkā esošām tiesību normām un jābūt parakstītam pie notāra abām pusēm klātesot.

Vācijas civilkodeksā ir noteikts, ka persona, kuras rīcībspēja ir ierobežota, var noslēgt laulības līgumu tikai ar sava likumiskā pārstāvja piekrišanu. Ja likumiskais pārstāvis ir aizbildnis, tad papildus ir nepieciešama likumiskā pārstāvja piekrišana, bet, ja likumiskais pārstāvis ir aizgādnis, nepieciešams bāriņtiesas piekrišana. Līdzīgi kā Latvijā, laulātajam, kuram ir ierobežota rīcībspēja, viņa vietā līgumu slēdz ar aizgādņa piekrišanu vai, ja laulātais vienlaikus ir aizgādnis, ir nepieciešama bāriņtiesas atļauja.

Arī Vācijas civilkodekss norāda uz to, ka ir jābūt noslēgtai laulībai, lai laulību līgums stātos spēkā un laulību līgumam vai laulību līgumā veiktajām izmaiņām ir jābūt reģistrētam laulāto mantisko attiecību reģistrā, lai darītu zināmu trešajām personām laulāto mantisko attiecību režīmu, kas trešajām personām ir saistošs.

Slēdzot laulību līgumu par mantas šķirtību, vairs nav piemērojami noteikumi par laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām vai līgumiskajām mantiskajām attiecībām par mantas kopību. Tātad katrs laulāto mantisko attiecību veids tiek strikti nodalīts tāpat kā Latvijā.

¹¹⁶ Latuņina A. Par 1937. gada Civillikuma attīstību. Latvijas Vēstnesis Nr. 195, 15.12.1995, Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:paissue:329430|article:DIVL335|query:ties%C4%ABbas%20un%20Civillikuma%20> [aplūkots 23.02.2022.].

¹¹⁷ Bürgerliches Gesetzbuch [Vācijas Civillikums]. Pieejams: <http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf> [aplūkots 02.03.2022.].

Vācijas civilkodeksa 1416. pantā par līgumiskajām mantiskajām attiecībām par mantas kopību ir atšķirība no LR CL tāda, ka Vācijas civilkodeksā laulību līguma subjekti ir nevis laulātie, bet vīrs un sieva. Vīra un sievas manta mantas kopības rezultātā kļūst par abu laulāto kopīpašumu - laulāto mantu. Laulāto īpašumā ietilpst arī manta, ko vīrs vai sieva iegūst laulības laikā, kamēr pastāv laulību līgums par mantas kopību. Katrs laulātais var prasīt laulāto kopīpašumā esošas mantas ierakstu zemesgrāmatā. Tātad nekustamais īpašums, kas ir ierakstīts zemesgrāmatā tikai uz abu laulāto vārda, ir laulāto kopīpašums.

Katram laulātajam var būt arī sava atsevišķā manta, ko tie neiekļauj laulāto kopīpašumā, un līdz ar to, katrs laulātais ar savu atsevišķo mantu var rīkoties pēc saviem ieskatiem. Atsevišķā manta var būt manta, kas laulības līgumā tiek noteikta kā atsevišķā manta, piemēram, ko laulātais iegūst ar mantojumu, kurā testators ir norādījis, ka konkrētai mantai jāpaliek laulātā atsevišķai mantai, vai, ko laulātais iegūst no savas atsevišķās mantas ienākumiem.

Laulātie, noslēdzot laulību līgumu, vienojas par to, kurš būs laulāto kopīgās mantas pārvaldnieks, ja tāds nav noteikts, tad pārvaldītāji ir abi kopā. Atļauju pārvaldīt laulāto kopīgo mantu var jebkurā laikā atsaukt. Lai rīkotos ar laulāto kopīgo mantu vai dāvanām parastajā vērtībā ir nepieciešama otra laulātā piekrišana, jo īpaši laulātā atļauja nepieciešama, lai atsavinātu vai veiktu citādus darījumus ar nekustamo īpašumu, kuģi vai kuģa būvi. Bet darījumos ar nekustamo īpašumu, kas nepieciešami laulāto kopīpašuma pārvaldīšanā, otrs laulātais kaut kādu iemeslu dēļ nevar vai negrib dot piekrišanu, laulātajam nepieciešama ģimenes tiesas atļauja, lai rīkotos ar šo mantu. Parastos darījumos laulātie, rīkojoties ar kopīpašumu, var viens otru aizstāt. Ja laulātais nepiekrīt otra pārvaldības laikā veiktajām darbībām, viņš var nepiekrīt otra laulātā veiktajiem darījumiem jeb iebilst, piemēram, ja laulātais pieņēmis mantojumu, ko nav saskaņojis ar otru laulāto, tad otrs laulātais savas tiesības var aizsargāt, izmantojot inventarizācijas tiesību.

Arī noteikumi par netaisnu iedzīvošanos ir līdzīgi kā LR CL. Laulātie ar kopīpašumu atbild solidāri, bet neatbild par otra laulātā atsevišķo mantu, ja vien tam nav bijusi otra laulātā piekrišana, piemēram, darījumu jautājumos vai jautājumos, kas saistīti ar uzņēmējdarbību.

Atšķirība no LR CL ir tāda, ka Vācijas civilkodeksā uzreiz tiek nošķirts no kuras mantas sedzami konkrētās tiesāšanās izdevumi. Vācijas civilkodeksa 1444. pantā ir noteikta arī kārtība laulāto bērnu uzturlīdzekļiem, piemēram, kopīgo bērnu uzturlīdzekļi ir ņemami no kopīpašuma līdzekļiem, bet atsevišķo bērnu uzturēšanai var vienoties par citādu kārtību. Arī 1466. pantā noteikts, ka par bērna, kas nav laulāto kopīgais bērns, izglītošanu izmaksas sedz tā bērna tēvs vai māte. Autoresprāt LR CL nav nepieciešams iekļaut regulējumu par to, no kura laulātā mantas sedzami bērna uzturlīdzekļi, jo LR CL neliedz laulātajiem vienoties laulību līgumā par

to vai laulāto kopīgo vai laulāto atsevišķo bērnu uzturēšanai tiks izmantota laulāto kopīgā manta vai atsevišķā manta.

Laulāto kopīpašuma dalīšana ir veicama tikai, tad, kad beidzas laulāto līgumiskās attiecības par laulāto kopīpašumu, izņemot to, ka laulātā parādi, kas veikti uz kopīpašuma rēķina ir jāatlīdzina kopīpašuma pastāvēšanas laikā.

Kopīpašuma sadale notiek saskaņā ar Vācijas civilkodeksa 1475. – 1481. pantu, kas nosaka, ka kopīpašuma sadale notiek tikai pēc savstarpējo saistību nokārtošanas, nepieciešamības gadījumā mantas kopīpašumu pārvēršot naudā, lai var nosegt nenosegtās saistības, pārpalikumu abiem laulātajiem sadalot vienādās daļās. Ja laulāto mantu sadala pirms laulāto mantisko saistību dzēšanas, arī laulātais, kuram dalīšanas brīdī šādas saistības nebija, ir personiski atbildīgs kredītoram kā solidārais parādnieks. Detalizēti tiek atrunāta laulāto savstarpējā atbildība vienam pret otru par kopējās mantas sadali, kas līdzinās LR CL noteikumiem.

Tāpat sīki tiek atrunāta kopīpašuma turpināšana, ja viens no laulātajiem mirst. Kopīpašuma turpināšanās gadījumā mirušā laulātā vietā mantas daļu var pārņemt pēcmantinieki. Bet, ja pārdzīvojušais laulātais nodibina jaunu laulību jeb nodibina civiltiesiskas attiecības, tad kopīpašums, kas sastāvēja no iepriekšējās laulības, izbeidzas. Turpinātā mantas kopība beidzas ar pārdzīvojušā laulātā nāvi.

Laulību līgums ir jāreģistrē pēc laulāto dzīvesvietas atrašanās vietas. Arī pārceļšanās gadījumā ir jāreģistrē jeb jāiesniedz notariālā kārtā apstiprināts izraksts par jau esošo laulību līguma reģistrēšanu attiecīgajā dzīves vietas reģistrā.

LR CL par laulāto līgumiskajām mantiskajām attiecībām pēc būtības atbilst Vācijas civilkodeksa regulējumam, tāpēc autore nesaskata normas, ko varētu pārņemt, izņemot noteikumu par laulāto darījumiem, kas stājas spēkā tikai pēc otra laulātā akcepta izteikšanas noteiktā termiņā. Tādā veidā dodot iespēju otram laulātajam tomēr izteikt savu akceptu, bet noteiktā termiņā, lai akcepta došanas laiks nebūtu neierobežots, kas var kavēt darījumu. Ja otra laulātā akcepts nav saņemts, tad noslēgtais darījums nav spēkā. Tādā veidā pastiprinot laulāto kopīgās mantas aizsardzību.

3.2. Šveice

Vēsturiski par pamatu Šveices CL tika izmantotas ģermāņu tiesības. LR CL apmēra ziņā ir līdzīgs Šveices CL. LR CL tāpat kā citu valstu tiesību normu pamatā likti, līdz mūsdienām savu vērtību saglabājušie, klasiskie romiešu tiesību principi, kas pastāv Eiropas ekonomiski attīstītajās valstīs. CL balstās uz vieniem un tiem pašiem principiem, kuri tirgus ekonomikas

mantisko attiecību regulēšanā izturējuši gadsimtiem ilgu laika pārbaudi. Baltiešu civiltiesības uzskatāmas par vienu no pēdējām tiesību sistēmām Eiropā, kas balstās tieši uz romiešu tiesībām.¹¹⁸

Šveices CL¹¹⁹ tāpat kā LR CL piedāvā noslēgt laulību līgumu gan pirms laulības noslēgšanas, gan laulības laikā. Laulību līgumam ir jābūt noslēgtam kā publiskam aktam starp rīcībspējīgām personām, ko paraksta laulātie. Latvijas gadījumā tas ir notariālā akta kārtībā. Nepilngadīgām personām vai pilngadīgām personām, kurām ir rīcībspējas trūkumi, kas attiecas uz laulības līguma noslēgšanu, nepieciešama viņu likumīgā pārstāvja piekrišana.

Mantas šķirtības režīms veidojas pēc viena laulātā lūguma vai ar tiesas rīkojumu. Laulātie var jebkurā laikā atjaunot iepriekšējo mantisko attiecību režīmu vai ieviest jaunu ar laulības līgumu. Ja mantas šķirtības iemesls vairs nepastāv, pēc viena laulātā lūguma, tiesa var nolemt atjaunot iepriekšējo laulāto mantisko attiecību režīmu. Bet, ja kādam no laulātajiem iestājas maksātnespēja, tad tiesa nosaka laulātajiem mantas šķirtības režīmu. Ja mantas kopības režīmā dzīvojošajam laulātajam tiek celta prasība par personisko parādu un viņam tiek apķīlāta kopīpašuma daļa, parāda piespiedu izpildes uzraudzības iestāde var lūgt tiesai noteikt mantas šķirtību.

Neatkarīgi no laulāto mantisko attiecību režīma kreditoru tiesības tiek aizsargātas. Atšķirīgs noteikums no LR CL mantisko attiecību regulējuma ir Šveices CL 193. panta 2. daļā noteiktais, ka, ja šāds īpašums kā manta, ar kuru līdz šim viens no laulātajiem vai laulātie kopā bija atbildīgi pret kreditoriem, ir nodots otram laulātajam, otram laulātajam ir jāsamaksā parāds, bet viņš var tikt atbrīvots no šādas atbildības, ja viņš var pierādīt, ka saņemtā manta ir mazāka par parādu.

Atšķirīgāks regulējums ir saskatāms likumiskajā mantisko attiecību režīmā, piemēram, ko ietver laulāto kopīgā manta. Laulāto kopīgā manta ietver: ienākumus no viņa vai viņas nodarbinātības, pabalsti, kas saņemti no personīgajām labklājības shēmām, sociālā nodrošinājuma un sociālās labklājības iestādēm, atlīdzība par darbnespēju, ienākumi, kas gūti no sava īpašuma, īpašums, kas iegūts, lai aizstātu iegūto īpašumu. Bet ar laulību līgumu laulātie paši var noteikt, kas ir laulāto kopīgā manta, un kas ir laulāto atsevišķā manta. Turklāt laulātie laulības līgumā var noteikt, ka ienākumi no atsevišķās mantas nav uzskatāmi par laulības laikā iegūto mantu.

Laulāto mantisko attiecību režīma izbeigšana tiek noteikta izpildot konkrētas darbības: katrs laulātais ņem atpakaļ visu savu mantu, kas ir otra valdījumā; ja viens no laulātajiem izrāda

¹¹⁸ Latuņina A. 15.12.1995.

¹¹⁹ Code civil suisse [Šveices civillikums]. Pieejams: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en [aplūkots 02.03.2022.].

sevišķu interesi iegūt kopīpašumā esošu priekšmetu, viņš vai viņa var lūgt, lai šis objekts vai manta tiktu viņam piešķirta pret kompensāciju; laulātie nokārto savstarpējos parādus. Mantas sadalīšana notiek nošķirot laulības laikā iegūtās mantas un atsevišķās mantas atdalīšana pēc to vērtības laulības mantiskā režīma izbeigšanas brīdī; vienreizējo pensiju vai invaliditātes pabalstu, ko saņem laulātais, pieskaita viņa atsevišķajai mantai tādā apmērā, kas līdzvērtīgs tās pensijas vai invaliditātes pabalsta pašreizējai vērtībai, kura viņam pienāktos laulāto mantisko attiecību režīma izbeigšanas gadījumā.

Atšķirība no LR CL ir tāda, ka Šveices CL ir ietverts skaidrojums par to, ka mantu, ko laulības laikā iegūtajam īpašumam pieskaita viena laulātā bez atlīdzības izdarīto atsavināšanas iegūto vērtību, kam nebija otra piekrišanas, ja tas noticis piecu gadu laikā pirms laulāto mantiskā režīma izbeigšanas, un to aktīvu vērtību, no kuriem viens laulātais atsavinājis laulāto mantisko attiecību laikā ar nolūku samazināt otra laulāto daļu.

Šveices CL 211. pantā un turpmākajos pantos ir norādīts atsevišķs regulējums par lauksaimniecības īpašuma novērtēšanu un citu īpašumu vērtības vērtēšanas sistēmu.

Kad laulāto manta ir sadalīta, tad pārpalikumu pēc laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām daļa katram laulātajam uz pusēm, bet laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās pēc tā kā ir vienojušies laulību līgumā, neietekmējot bērnu un mantotāju tiesības.

Vēl viena interesanta atšķirība - Šveices CL 219. pants nosaka, ka, lai nodrošinātu, ka pārdzīvojušais laulātais var saglabāt savu ierasto dzīvesveidu, pēc viņa lūguma, viņam tiks piešķirts lietojums vai uzturēšanās tiesības mājoklī, kurā laulātie dzīvoja. Bet pārdzīvojušais laulātais nevar pieprasīt šādas tiesības attiecībā uz telpām, kurās mirušais nodarbojās ar profesiju vai veica uzņēmējdarbību un, kuras ir nepieciešamas viena no viņa izsniegtajām tiesībām, lai turpinātu šo profesiju vai uzņēmējdarbību, ievērojot lauksaimniecības noteikumus un mantojuma tiesības. Latvijas gadījumā jautājums par laulāto nekustamo īpašumu, kurā tie dzīvoja tiek risināts pēc nekustamā īpašuma piederības jeb tiesībām uz to, neliekot uzsvāru uz to, kas tajā dzīvoja.

Izpratne attiecībā uz laulību līgumiem par laulāto mantas kopību pēc būtības atbilst LR CL 124. pantam. Par atsevišķo mantu var vienoties laulību līgumā, vai ar trešo personu rīkojumiem, vai tas noteikts likumā. Ar likumu noteiktās atsevišķās lietas ir tās, kas paredzētas laulātā ekskluzīvai personiskai lietošanai, un par atsevišķās mantas prasību apmierināšanu. Ar otra laulātā piekrišanu, laulāto kopīpašumu var izmantot, lai nodarbotos ar profesiju vai patstāvīgi veikt uzņēmējdarbību.

Atbildība ar laulāto kopīpašumu un atsevišķo mantu ir noregulēta līdzīgi kā LR CL.

Laulību līgums par mantas kopību izbeidzas ar laulātā nāvi, ieviešot citu mantisko attiecību režīmu vai, ja viens no laulātajiem tiek pasludināts par maksātnespējīgu. Dalot mantu, laulību līguma izbeigšanas gadījumā, jānolīdzina savstarpējie parādi saskaņā ar Šveices CL 238. un 239. pantu līdzīgi kā LR CL 137. pantā.

Ja mantas kopība tiek izbeigta sakarā ar laulātā nāvi vai cita laulātā mantiskā režīma nodibināšanas dēļ, katrai pusei vai tās mantiniekiem pienākas puse no kopīpašuma. Bet laulības līgumā var vienoties par citu dalīšanas metodi. Laulību līgumi nedrīkst negatīvi ietekmēt laulātā likumā noteiktās mantojuma tiesības. Pierādīšanas pienākums ir jebkurai personai, kas apgalvo, ka konkrēts priekšmets vai manta pieder vienam vai otram laulātajam. Ja šādus pierādījumus nevar iesniegt, pastāv kopīpašuma prezumpcija.

Kopumā LR CL laulāto mantiskās attiecības ir noregulētas līdzīgi Šveices CL mantiskajām attiecībām, lai gan autoresprāt vieglāk uztverams ir Šveices CL. Šveices CL dažviet ir noregulēts detalizētāk, tātad likums ir skaidrāk saprotams un vieglāk uztverams tiesību subjektiem, kas to lasa vai personām, kas nav saistītas ar juridiskajām profesijām. Sakarā ar to, ka LR CL par paraugu tika ņemti labākie Vakareiropas, sevišķi Vācijas un Šveices CL, jāsecina, ka LR CL tiesību normas izstrādātas pēc būtības līdzīgi, tomēr plašākos jeb visaptverošākos jēdzienos, līdz ar to nav būtisku atšķirību, ko varētu izcelt un pārņemt uz LR CL, izņemot, lai nodrošinātu, ka pārdzīvojušais laulātais var saglabāt savu ierasto dzīvesveidu, pēc viņa lūguma, viņam varētu tikt piešķirts lietojums vai uzturēšanās tiesības mājoklī, kurā laulātie dzīvoja.

3.3. Lietuva

Līdzīgi kā LR CL, Lietuvas CL¹²⁰ norāda, ka ir iespējams noslēgt arī laulību līgumu. Laulības līgums ir laulāto vienošanās, kas nosaka viņu īpašumtiesības un pienākumus laulības laikā, kā arī noteikumus, kādi būs laulības šķiršanas gadījumā. Un līdzīgi kā LR CL laulības līgumu var slēgt gan pirms laulības, gan laulības laikā notariālā akta formā. Laulību līgums ir jāreģistrē speciālajā laulību līgumu reģistrā. Sarežģītāk ir jau noslēgtā laulību līgumā veikt izmaiņas, jo laulības līgumu var grozīt tikai ar tiesas atļauju. Laulības līguma grozījumi nekādā gadījumā nedrīkst būt ar atpakaļejošu spēku.

Laulātie savā laulības līgumā var noteikt laulības tiesisko režīmu gan attiecībā uz viņu esošo, gan turpmāko mantu, tāpat arī tiesības un pienākumus, kas saistīti ar mantas pārvaldību, savstarpēju uzturēšanu, piedalīšanos ģimenes vajadzībās un izdevumu nodrošināšanā, kā arī

¹²⁰ Civil Code of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas civilkodekss]. Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.245495> [aplūkots 03.03.2022.].

mantas sadales kārtību laulības šķiršanas gadījumā un citas ar laulātā savstarpējām attiecībām saistītās lietas, kas attiecināmas uz īpašumu.

Laulāto laulības līgumā paredzētās tiesības un pienākumi var būt ierobežoti laikā, vai arī tiesību un pienākumu rašanās vai izbeigšanās var būt saistīta ar kāda laulības līgumā noteikta nosacījuma izpildi vai neizpildi utt. Šāds uzskaitījums Lietuvas CL trešās sadaļas 3.104. pantā palīdz laulātajiem pašiem maksimāli precīzi sastādīt laulību līgumu, iespējams samazinot juridiskās palīdzības pakalpojumu izmaksas. Turpretim ir uzskaitīta laulības līguma nosacījumu spēkā neesamība.

Laulības līgumu var grozīt vai izbeigt pēc laulāto savstarpējas vienošanās jebkurā laikā. Laulības līgums izbeidzas pēc laulības šķiršanas. Tiesa var atzīt laulības līgumu par spēkā neesošu pēc viena no laulātajiem līguma, ja līgums nopietni pārkāpj vienlīdzības principu vai ir īpaši neizdevīgs vienam no laulātajiem.

Atbildība par mantiskajām attiecībām pret kreditoriem, trešajām personām un mantas dalīšana laulības līguma izbeigšanas gadījumā ir līdzīga kā LR CL. Katram no laulātajiem ir tiesības slēgt darījumus, kas nepieciešami ģimenes uzturēšanai un bērnu audzināšanas un izglītības nodrošināšanai. Neatkarīgi no laulāto mantisko attiecību režīma, abi laulātie ir solidāri atbildīgi par saistībām, kas izriet no šādiem darījumiem, izņemot gadījumus, kad darījumu cena ir acīmredzami pārāk augsta un nepamatota. Laulāto solidārā atbildība neiestājas, ja viens no laulātajiem bez otra laulātā piekrišanas ņem kredītu vai iegādājas preces, kas nav nepieciešamas ģimenes vajadzībām.

Laulātie nav uzskatāmi viens par otra galvotājiem saistībās, kas rodas, pārvaldot vai atsavinot mantu, kas ir viena vai otra laulātā atsevišķā manta.

Kopīgo mantu pēc viena laulātā vai viņu kreditoru pieteikuma var dalīt, laulātajiem savstarpēji vienojoties vai ar tiesas spriedumu laulības laikā un laulības šķiršanas gadījumā.

Autoresprāt atzīstama būtu tiesību norma par laulāto solidāro atbildību: neatkarīgi no laulāto mantisko attiecību režīma, abi laulātie ir solidāri atbildīgi par saistībām, kas izriet no šādiem darījumiem, izņemot gadījumus, kad darījumu cena ir acīmredzami pārāk augsta un nepamatota. Solidārā atbildība neiestājas, ja viens no laulātajiem bez otra laulātā piekrišanas ņem kredītu vai iegādājas preces, kas nav nepieciešamas ģimenes vajadzībām. Tādā veidā pasargājot laulāto, kas nepieņēma lēmumu un neradīja nevēlamas sekas.

Autore atbalstītu arī laulību līguma regulējumā ietvert atsevišķu pantu par to, kad laulības līgumā paredzētie nosacījumi ir spēkā neesoši, ko tieši laulību līguma saturā nav jāiekļauj. Tādā veidā atvieglinot laulību līguma satura izpratni, jo īpaši laulājamiem vai laulātajiem, kuriem ir mazākas iespējas vērsties pēc juridiskās palīdzības laulību līguma sastādīšanai vai saistību

tiesībās nav tik zinoši, cik juridisko profesiju pārstāvji. Kā, piemēram, uz pašreizējo LR CL regulējumu par laulību līgumiem no LT CL varētu aizgūt tiesību normu, kas nosaka, ka laulības līgumā paredzētie nosacījumi ir spēkā neesoši, ja:

- 1) tie ir pretrunā ar vispārējo tiesību regulējumu, labiem tikumiem un sabiedriskajai kārtībai;
- 2) mainīt tiesisko režīmu attiecībā uz viena laulātā atsevišķo mantu vai kopīgu mantu likumiskajās mantiskajās attiecībās, ja izvēlētais laulāto mantisko attiecību režīms paredz kopīgu mantu laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās;
- 3) tiek pārkāpts noteikto kopīpašuma vienādu daļu princips jeb laulāto vienlīdzības princips;
- 4) ierobežo laulāto rīcībspēju;
- 5) regulē ar mantu nesaistītās laulāto personiskās attiecības;
- 6) nosaka vai maina laulāto personiskās tiesības un pienākumus pret saviem bērniem;
- 7) ierobežo vai atceļ viena vai abu laulāto tiesības uz uzturlīdzekļiem;
- 8) ierobežo vai atceļ viena vai abu laulāto tiesības celt prasību tiesā;
- 9) maina mantas mantošanas kārtību un nosacījumus;

Kā arī laulības līgumu var pilnībā vai daļēji pasludināt par spēkā neesošu, ja netiek ievēroti citas saistību tiesību normas.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. laulību līgums ir tiesisks darījums, lai tiesības izlietotu un pienākumus pildītu pēc labas ticības principa, kurā nav iekļaujamas tiesības, kas vērstas, lai apietu vai ierobežotu trešās personas tiesības;
2. CL ceturtajā apakšnodaļā būtu lietderīgi iekļaut jēdziena “laulāto manta” skaidrojumu, ka “laulāto manta” ir naudā novērtējamu tiesību kopums gan uz kustamu, gan nekustamu mantu, kuras pieder konkrētam tiesību subjektam, neietverot laulāto personiskās tiesības, lai atvieglotu izpratni par laulību līgumu saturu;
3. CPL 238. panta 1. daļā uzskaitītie prasījumi, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām norāda, ka tiesa izspriež dažādus prasījumus, gan laulāto mantiskās tiesības, gan personiskās tiesības, kas nav apvienojami vienā laulāto mantisko attiecību līgumā. Jēdziens “laulāto mantisko attiecību līgums” tiek saistīts ar laulāto mantiskajām attiecībām, tādēļ par personiskajām tiesībām laulātie var vienoties atsevišķā līgumā;
4. laulāto mantisko attiecību līgumā nevar iekļaut dažādas ar laulību saistītas saistības, kā, piemēram, uzturlīdzekļu nodrošināšana laulāto bērniem, jo laulību līgumā var iekļaut vienošanās tikai par laulāto mantiskajām attiecībām. Tomēr kā izņēmumu no laulību līgumu mantisko attiecību noregulējuma, varētu iekļaut, ka ar laulību līgumu var noregulēt jautājumus par uzturlīdzekļu nodrošināšanu laulāto bērniem, jo ģimene ir vērtība, kas jā saglabā un bērni ir tie, kuri visvairāk būtu jāsargā no iespējamām laulāto mantas dalīšanas problēmām. Tāpēc autore piedāvā CL 116. pantu papildināt ar teikumu, kas būtu kā izņēmums laulāto līgumiskajām mantiskajām attiecībās: laulātie laulību līgumā var vienoties par uzturlīdzekļiem bērniem pēc laulības šķiršanas;
5. laulāto dalīta manta var kaitēt ģimenes dzīvei, jo pamatā laulība balstīta uz ģimeni kā kopību ar kopīgu mantu. To pamato CL izstrāde, kas balstīta uz ģimenes kā kopības interesēm. Tātad personām, kurām ir svarīgas ģimenes kopības vērtības, piemērotāks būtu laulību līgums par laulāto mantas kopību;
6. LR CL 120. pantā jēdzienam “samērīgi ar savu mantas stāvokli” būtu jābūt precīzi definētam. Ja to nenosaka likums, tad laulātajiem ir pašiem iespēja vienoties par jēdziena “samērīgi ar savu mantas stāvokli” izpratni un definēt to laulību līgumā. CL

120. pantu varētu izteikt šādā redakcijā: katrs laulātais piedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumos samērīgi ar savu mantas stāvokli, par to vienojoties laulību līgumā;

7. atsevišķās mantas statusa noteikšanā laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās par laulāto mantas kopību trešo personu interesēs priekšroka dodama zemesgrāmatu ierakstam attiecībā pret laulāto mantisko attiecību reģistru. Tātad nekustamais īpašums, kas nav reģistrēts zemesgrāmatā kā laulātā atsevišķā manta, atzīstams par ietilpstošu mantas kopībā;
8. ņemot vērā to, ka Latvijā laulību līgumi nav tik izplatīti, tad var secināt, ka vai nu iedzīvotājus apmierina laulāto likumisko mantisko attiecību režīms, kam pamatā ir mantas kopība, vai arī laulību neuztver kā organizāciju, kas balstīta uz materiālām vērtībām, vai arī mantisko attiecību sistēma jau ir pietiekami sarežģīta, ka nevēlas veikt salīdzinājumus, kā būtu labāk, paļaujoties uz to, ka likumiskās mantiskās attiecības ir noregulētas atbilstoši sabiedrības vajadzībām, vai ir izveidojies maldīgs priekšstats, ka laulību līgumi ir paredzēti tiem, kam ir vērtīga manta, ko dalīt laulības šķiršanas gadījumā, līdz ar to laulību līgumus par mantas šķirtību vai kopību slēdz reti;
9. līgumiskajās mantiskajās attiecībās par laulāto mantas šķirtību pluss ir tas, ka: ir iespēja izvairīties no strīda par mantas piederību laulāto starpā; ir skaidrība par laulātā mantas statusu mantošanas procesā, novēršot strīdus starp pārdzīvojušo laulāto un citiem mantiniekiem; jāslēdz vienīgi pie zvērināta notāra, klātesot abiem laulātajiem, taisnīguma nodrošināšanai; laulību līgumi ir saistoši trešajām personām, ja tie reģistrēti laulāto mantisko attiecību reģistrā, tādā veidā pasargājot otra laulātā mantu; laulību līgumos ir iespēja ietvert diezgan detalizētu informāciju atbilstoši katra laulātā interesēm; noslēdzot laulību līgumu, laulātie garantē savu tiesību aizsardzību;
10. slēdzot laulību līgumu par mantas kopību, laulību līguma priekšrocība ir tā, ka neskatoties uz to, kādu daļu katrs laulātais ieveda laulāto mantas kopībā, pie laulības līguma izbeigšanas var noteikt atšķirīgas daļas, kas katram laulātajam pienāksies, tomēr parādsaistību dēļ pie noslēgta laulību līguma par mantas kopību var ciest abu laulāto manta, jo slēdzot laulību līgumu par mantas kopību, laulātie vienojās par abu laulāto mantas apvienošanu vienā masā, gan to, kas laulātajiem piederējusi pirms laulības, gan laulības laikā iegūto.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra

1. b.a. Visvecākais laulības līgums. Zeltene, Nr.14., 15.07.1931. Pieejams: periodika.lv;
2. Balodis K. Ievads Civiltiesībās. Zvaigzne ABC, 2007.
3. Baltijas Vietējo likumu kopojums. Pieejams: https://vesture.eu/Baltijas_Viet%C4%93jo_likumu_kopojums.
4. Barzdeviča M. Latvijas teritorijas iekļaušana cariskajā Krievijā. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/22240-Latvijas-teritorijas-iek%C4%BCau%C5%A1ana-cariskaj%C4%81-Krievij%C4%81>.
5. Bāliņa R., Cīrule V., Ēdelmane I. Latviešu valodas vārdnīca. Rīga: Avots, 1987.
6. Bukovskis V. Jaunā civilkodeksa izstrādāšanas komisijas darbība. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1921, 4.-6. burtn.
7. Bukovskis V. Pie jautājuma par vispiemērotāko sistēmu laulātu mantas attiecībās. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis Nr. 10, 01.10.1926. Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:212094|article:DIVL22|query:Pie%20jaut%C4%81ju%20par%20vispiem%C4%93rot%C4%81ko%20sistemu%20laul%C4%81tu%20manta%20attiec%C4%ABb%C4%81s%20>.
8. Būmanis A. Ģimenes locekļu mantiskās attiecības pēc jaunā Civillikuma. Prezidenta Ulmaņa Civillikums. Rakstu krājums. Rīga, 1938.
9. Ciematniece I. Laulāto mantisko attiecību regulējums Latvijā no 19.gs. vidus līdz mūsdienām. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/175718-laulato-mantisko-attiecibu-regulejums-latvija/>.
10. Damane L. Promocijas darbs: Notariālais akts kā mantisko un nemantisko tiesību garantis. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011.
11. Eljaševs D. Pie jautājuma par šķirtas mantas attiecību nodibināšanu starp laulātiem ar laulības līgumiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, Nr. 10 – 11, 01.10.1927. Pieejams: periodika.lv.
12. Frīdenbergs L. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības. Rīga: Rota, 1938.
13. Frīdenbergs L. Laulības līgumi pēc Latvijas Civillikuma. Rīga: Rota, 1940.
14. Grūtups A. 1937. gada Civillikums – tā atjaunošana un perspektīva. Literatūra. Māksla. Mēs. Nr. 44, 31.10.1996. Pieejams: <http://www.periodika.lv/periodika2->

- <viewer/?lang=fr#panel:palissue:552223|article:DIVL27|query:1937%20gada%20Civillikums%20Civillikumu%20gad%C4%81%20>.
15. Juridiskās koledžas zinātniskie raksti. Rīga, Juridiskā koledža, 2014.
 16. Juristam: Laulības līgums – mūsdienu nepieciešamība? Pieejams: <https://juristam.lv/civillikums/laulibas-ligums-musdienu-nepieciešamiba.html>.
 17. Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2010.
 18. Kalniņš E. Promocijas darbs: Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010.
 19. Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Izdevniecība Zvaigzne, 1977.
 20. Kalniņš V. Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture. I sējums, 1972.
 21. Krauze R. Mantojuma tiesības Latvijas Republikā. Rīga, 1994.
 22. Kreicbergs I. Baltijas sievietes tiesības. Rīga: P. Gailis, 1909.
 23. Latvijas Republikas Labklājības ministrija, Latvijas Republikas Tieslietu ministrija: Laulības tiesiskie, psiholoģiskie, ētiskie un sadzīves aspekti. 2016. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/media/2938/download>.
 24. Latuņina A. Par 1937. gada Civillikuma attīstību. Latvijas Vēstnesis Nr. 195, 15.12.1995, Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:329430|article:DIVL335|query:ties%C4%ABbas%20un%20Civillikuma%20>.
 25. Latvijas notārs: Vairums laulības līgumu tiek noslēgti īsi pēc kāzām – augustā to skaits sāk būtiski pieaugt. Pieejams: <https://www.latvijasnotars.lv/articles/vairums-laulibas-ligumu-tiek-noslegti-isi-pec-kazam-augusta-to-skaits-sak-butiski-pieaugt>.
 26. Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Mācību grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. Dītriha Lēbera A. red. Rīga: Fonds Latvijas vēsture, 2000.
 27. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs. Laulību līguma reģistrācija. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/ligumu-vai-komerckilu/laulato-mantisko-attiecibu-ligumi/jauns/laulibu-ligums/>.
 28. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs: Laulību līguma reģistrācija. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/ligumu-vai-komerckilu/laulato-mantisko-attiecibu-ligumi/jauns/laulibu-ligums/apmaks-nodevas/>.
 29. Latvijas Sabiedriskie Mēdiji. Tautas skaitīšanas rezultāti: Iedzīvotāju skaits sarūk straujāk – līdz 1,89 miljoniem. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/tautas-skaitisanas-rezultati-iedzivotaju-skaits-saruk-straupak--līdz-189-miljoniem.a406611/>.

30. Lursoft statistika. Laulāto mantisko attiecību līgumu reģistrs. Pieejams: https://www.lursoft.lv/estadistic?act=UR_STAT&groupid=lmar.
31. Lursoft statistika. Laulāto mantisko attiecību līgumos reģistrēta manta. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=401.
32. Oficiālās statistikas portāls. Noslēgto un šķirto laulību skaits. Pieejams: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/laulibas/2634-noslegtas-un-skirtas-laulibas?themeCode=IL>.
33. Par laulību. Likumu un valdības rīkojumu krājums, 1921, Nr. 5.
34. Par 1937. gada Civillikuma attīstību. Latvijas Vēstnesis Nr. 195, 15.12.1995, Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:329430|article:DIVL335|query:ties%C4%ABbas%20un%20Civillikuma%20>.
35. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. Fizisko personu reģistra statistika 2021. gadā. Pieejams: https://www.pmlp.gov.lv/lv/fizisko-personu-registra-statistika-2021-gada?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F.
36. Sinaiskis V. Civillikuma principi un ģimenes tiesības. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis Nr. 1, 01.01.1938. Pieejams: periodika.lv.
37. Skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://tezaurs.lv/laul%C4%ABba>;
38. Skrastiņš J. Laulības līgums: cik maksā un kam tas ir vajadzīgs? Pieejams: <https://www.delfi.lv/finhack/izprast/laulibas-ligums-cik-maksa-un-kam-tas-ir-vajadzigs?id=53039575>.
39. Torgāns K. Saistību tiesības. Rīga: TNA, 2014.
40. Valdovska A. Kas ir laulības līgums jeb laulāto mantisko attiecību līgums? Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/233609-kas-ir-laulibas-ligums-jeb-laulato-mantisko-attiecibuligums/>.
41. Valsts pārvaldes pakalpojumu portāls Latvija.lv: Laulības līgums. Pieejams: https://latvija.lv/lv/DzivesSituacijas/gimene/Laulibas_Ligums#show2.
42. Vēbers J. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans īpašums, 2000.
43. Vēbers J. Latvijas PSR Laulības un ģimenes kodeksa komentāri. Rīga: “Avots”. 1985.
44. Vitte Ā. Par laulāto līgumiskajām mantiskajām attiecībām. Jurista Vārds, 13.04.2004. Nr.14.
45. Vitte Ā. Laulības līgumi: skaits un dinamika. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/134994-laulibas-ligumi-skaits-un-dinamika/>.

46. Zaļā grāmata Par kolīzijas normām lietās, kas saistītas ar laulāto mantiskajām attiecībām, ieskaitot jautājumu par piekritību un savstarpēju atzīšanu. Briselē. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0400>.
47. Zemesgrāmatu loma tiesu sistēmā un attīstības perspektīvas. Jurista Vārds, 2010. 16.februāris, nr.7(602). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=205130>.
48. Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Рига: Г. Гемлель, 1914, Т. 3.
49. Свод законов Российской империи. Т. 10, ч. I. Свод законов гражданских. С.-Петербург, 1900.

Normatīvie akti

50. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922.
51. Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.
52. Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998.
53. Civil Code of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas civilkodekss]. Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.245495>.
54. Code civil suisse [Šveices civillikums]. Pieejams: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en.
55. Bürgerliches Gesetzbuch [Vācijas Civillikums]. Pieejams: <http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf>.

Juridiskās prakses materiāli

56. Latvijas Republikas Civillietu departamenta 29.04.2020, lēmums lietā Nr. SKC-107/2020., 8.p. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/civillikums/pirma-dala-gimenes-tiesibas-26-381pants/pirma-nodala-lauliba-26-145pants>.
57. Administratīvā rajona tiesa Rēzeknes tiesu nama 11.02.2014. spriedums lietā Nr. A420403913, [11.3], [11.4]. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/147936.pdf>.
58. Administratīvā rajona tiesa Rēzeknes tiesu nama 20.12.2013. spriedums lietā Nr. C19060109. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/145999.pdf>.
59. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 28.01.2009. spriedums lietā Nr. SKC – 37. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu>

[prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2009](https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2009).

60. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 25.03.2009. spriedums lietā nr. SKC – 113. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2009>.
61. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senāta Civillietu departamenta pētījums: Tiesību normu piemērošana laulāto mantiskajās attiecībās. 2007.

Bakalaura darbs „Laulību līgumi” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Arita Veinberga _____ 2022.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Mag. iur. lekt. Kristīne Zīle _____ 2022.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā _____ 2022.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe: Inta Šēfere _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ 2022. prot. Nr. ____

Komisijas sekretārs/-e: _____